

PANEURÓPSKA VYSOKÁ ŠKOLA

Fakulta práva

KONCIPIENTSKÁ PRAX 3 ROKY C/A 5 ROKOV?!

PREPIS Z DISKUSIE 9.5.2017
NA FAKULTE PRÁVA PANEURÓPSKEJ VYSOKEJ ŠKOLY

Zápis z diskusie ku skráteniu dĺžky trvania koncipientskej praxe
9. máj 2017

Koncipientská prax – 3 roky c/a 5 rokov?

Diskusiu prepísala: Ing. Jana Haldová
Zostavila: JUDr. Andrea Erdősová, PhD.
Jazyková korekcia: Mgr. Katarína Holetzová
Prípravný výbor: JUDr. Andrea Erdősová, PhD.
JUDr. Rastislav Kaššák, PhD.
Ing. Jana Haldová

Fakulta práva - Paneurópska vysoká škola
Bratislava
2017

Úvodné slovo

Predkladaný materiál je voľným prepisom diskusie, ktorá sa uskutočnila na Fakulte práva Paneurópskej vysokej školy dňa 9.5.2017 v priestoroch auly Odeon na Tomášikovej 20 v Bratislave.

Témou bola „Koncipientská prax - 3 roky c/a 5 rokov?“ a prizvaní boli odborníci v širokom spektre právnických profesií a záujmových združení - podľa našich vedomostí - v doteraz najväčšom počte a zastúpení. Dali sme tak priestor doc. Ing. Miroslavovi Beblavému, PhD. - poslancovi Národnej rady SR, ktorý bol jedným z iniciátorov návrhu novely zákona o advokácii (v prospech skrátenia doby koncipientskej praxe z predĺžených 5 rokov na pôvodné 3 roky), JUDr. Jánovi Šikutovi, PhD. - sudcovi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, bývalému sudcovi Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj asistentke Najvyššieho súdu Slovenskej republiky - JUDr. Zuzane Flakovej, aby bola zastúpená aj súdna moc, ktorá - ako jedna zo zložiek moci - reflektuje pripravenosť a kvalitu advokátskych koncipientov.

V rámci diskusie odzneli aj podnetné návrhy zo strany podpredsedu Slovenskej advokátskej komory JUDr. Juraja Veverka a predsedu Vzdelávacieho kolégia a člena predsedníctva Slovenskej advokátskej komory JUDr. Ondreja Mularčíka.

Aby na diskusnom podujatí zazneli aj názory samotných advokátov, pozvanie prijali aj JUDr. Stanislav Ďurica z advokátskej kancelárie Squire, Patton, Boggs, JUDr. Peter Haňdiak z Garant Partner Legal, a obdržali sme aj písomné stanovisko JUDr. Petra Kubinu z advokátskej kancelárie Dentons, ktorý sa z pracovných dôvodov diskusie nemohol zúčastniť.

Pretože nás zaujímal postoj Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, privítali sme účasť pani JUDr. Dariny Mackovej z Kancelárie ministerky spravodlivosti Slovenskej republiky. V neposlednom rade bol hosťom diskusie aj JUDr. Stanislav Bojňanský, LL.M. z Iniciatívy za lepšiu advokáciu, ktorá má za cieľ aktivity smerujúce ku skráteniu koncipientskej praxe (lepsiaadvokacia.sk).

Téma dĺžky koncipientskej praxe môže byť interpretovaná cez viacero prízemí, pričom aj zo samotnej diskusie vyplynulo, že ide o tému polarizujúcu. Svoju argumentačnú bázu majú tak zástancovia skrátenia koncipientskej praxe, ako aj oponenti tejto myšlienky. Uvedené skutočnosti nám boli známe už pred zorganizovaním diskusie a aj to bol dôvod, prečo sme diskusiu uskutočnili, podrobne zaznamenali jej priebeh a v nasledujúcom texte ho ponúkame širokej verejnosti. Sme zástancami názoru, že vysoké školy nemajú byť len pôdou a priestorom pre „klasické“ vysokoškolské vzdelávanie, ale nepochybne majú byť aktérom a participantom verejných diskusií, ktoré majú spoločenský význam. Majú byť slobodou prejavu a byť fórom pre kultivovanú, vecnú a odbornú diskusiu. Veríme, že aj vďaka tomuto podujatiu (ktorého prepis Vám týmto ponúkame), sa nám toto naše snaženie podarilo aspoň čiastočne naplniť.

Paneurópska vysoká škola je jedinou súkromnou školou univerzitného charakteru na Slovensku, ktorá má akreditovaných viac ako 30 študijných programov. Od svojho vzniku v roku 2004 štúdiom na PEVŠ absolvovalo vyše 12 000 študentov. Vďaka širokej ponuke predmetov, špičkovému vybaveniu a výberu tých najkvalitnejších pedagógov a odborníkov z praxe, sa na PEVŠ darí vychovávať absolventov, ktorí sú prakticky pripravení na vykonávanie svojich budúcich povolaní. Na každej z piatich fakúlt sa praktizuje moderný spôsob výučby, ktorý zahŕňa individuálny prístup aj atraktívne špecializácie, či profesionálne stáže. Dôraz kladieme na medzinárodný aspekt vzdelávania. Vďaka týmto prístupom PEVŠ napĺňa svoj cieľ - stať sa centrom moderného vzdelávania na Slovensku. Na Paneurópskej vysokej škole funguje päť fakúlt: Fakulta práva (r. 2004), Fakulta ekonómie a podnikania (r. 2005), Fakulta masmédií (r. 2007), Fakulta informatiky (r. 2009), Fakulta psychológie (r. 2011). Okrem akreditovaného doktorandského štúdia, Paneurópska vysoká škola je oprávnená uskutočňovať rigorózne, habilitačné a vymenúvacie konanie profesorov.

Paneurópska vysoká škola je členom Akademického holdingu, ktorý predstavuje spoločenstvo vysokých škôl na Slovensku a v Českej republike. Okrem PEVŠ, medzi členov patrí Vysoká škola obchodní v Prahe a Vysoká škola podnikání a práva v Ostrave a Prahe. Toto prepojenie vytvára potenciál pre spoločnú organizáciu štúdia či podujatí. Akademický holding je členom koncernu Prosperita holding, investičnej skupiny s viac než dvadsaťročnou tradíciou. Ide o jednu z najväčších rodinných spoločností v Českej republike. Do portfólia holdingu patrí okrem iného tiež niekoľko významných tovární (Toma, Energoaqua, Karoseria) a fond Prosperita - OPF globální. Členstvo v Prosperite zabezpečuje stabilitu a posúva pôsobenie Paneurópskej vysokej školy na medzinárodnú úroveň aj v rámci investičného a kapitálového trhu.

Fakulta práva Paneurópskej vysokej školy, bola založená v roku 2004, je najstaršou z existujúcich fakúlt PEVŠ. Zabezpečuje úplne vysokoškolské vzdelávanie cez akreditované tri stupne štúdia: **bakalársky, magisterský, doktorandský**, ale tiež i rigorózne konanie (JUDr.), či program LL.M. (v spolupráci so zahraničným partnerom).

Cieľom Fakulty práva PEVŠ je ponúknuť odborné vzdelanie v oblasti právneho poznania (študijný program: „právo“), ako aj rozvíjať a rozširovať ponuku ďalších akreditovaných študijných odborov. Prostriedkom napĺňania tohto cieľa je poskytovanie kvalitných študijných programov vysokoškolského štúdia a adekvátna odborná príprava absolventov nielen na tradičné právnické povolania.

Dôležitým aspektom je praktická príprava, ktorá našim absolventom dáva možnosť vyniknúť na pracovnom trhu. Zaručujú ju tiež partnerstvá so spoločnosťami, ktoré zabezpečujú odborné prednášky, či možnosť stáží, ako napríklad IBM, Slovenský futbalový zväz, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Národná asociácia reálnych kancelárií Slovenska, Slovenská asociácia poisťovní, advokátske kancelárie, ako napr. Deloitte Legal, Squire Patton Bogs a mnohé iné. Okrem toho ponúkame študentom možnosť vybrať si študijné zamerania, vďaka ktorým sa môžu profilovať už počas svojho štúdia, ako napríklad **športové právo, medicínske právo, reálné právo** a ďalšie.

Výučba na fakulte sa uskutočňuje bilingválne, resp. multilingválne, s akcentom na anglický jazyk. K profilácii absolventa, konkurencieschopného v rámci členských štátov EÚ, má prispieť získanie prehĺbených **znalostí európskeho a medzinárodného práva**. Umožňuje to trvalý kontakt s profesormi právnických fakúlt z členských štátov EÚ, ako aj možnosť absolvovať časť štúdia na zahraničných právnických fakultách prostredníctvom využívania programov akademických mobilít.

S cieľom pripraviť absolventov na zvládnutie náročných požiadaviek praxe, fakulta umožňuje prepojenie štúdia práva so štúdiom psychológie, masmédií, ekonómie a informatiky.

Viac informácií o fakulte nájdete na www.paneurouni.com.

Zápis z diskusie ku skráteniu dĺžky trvania koncipientskej praxe.

9. máj 2017

„Koncipientská prax – 3 roky c/a 5 rokov?“

Fakulta práva – Paneurópska vysoká škola

Diskutujúci/prejavy (v abecednom poradí podľa priezviska):

doc. Ing. Miroslav Beblavý, PhD. - poslanec Národnej rady SR
JUDr. Stanislav Bojňanský, LL.M - Iniciatíva za lepšiu advokáciu
JUDr. Stanislav Ďurica - AK Squire Patton Boggs
JUDr. Zuzana Flaková - Najvyšší súd SR
JUDr. Peter Haňdiak - AK Garand Partner Legal
JUDr. Peter Kubina - AK Dentons – abs. (zaslané písomné stanovisko)
Mgr. Darina Macková, LL.M/MA - kancelária Ministerky spravodlivosti SR
JUDr. Ondrej Mularčík - predseda Vzdelávacieho kolégia Slovenskej advokátskej komory, člen predsedníctva Slovenskej advokátskej komory
JUDr. Ján Šikuta, PhD. - sudca Najvyššieho súdu SR, bývalý sudca Európskeho súdu pre ľudské práva
JUDr. Juraj Veverka - podpredsa Slovenskej advokátskej komory

JUDr. A. Erdősová:

„Vážení hostia panelovej diskusie, vážené dámy, vážení páni, dovoľte mi, aby som Vás privítala na dnešnom stretnutí s názvom Dĺžka koncipientskej praxe 3 roky contra 5 rokov. Osobitne mi dovoľte poďakovať našim vzácnym hosťom, že prijali pozvanie, že si našli čas popri svojich náročných povinnostiach a prišli osobne zdieľať svoje názory a stanoviská.

Vítam medzi nami poslanca doc. Ing. Miroslava Beblavého, PhD., ďalej p. JUDr. Jána Šikutu – sudcu Najvyššieho súdu SR, bývalého sudcu Európskeho súdu pre ľudské práva, ďalej p. JUDr. Flakovú advokátku a asistentku Najvyššieho súdu SR, JUDr. Mackovú z kancelárie p. ministerky spravodlivosti SR.

Je mi ctou privítať členov predsedníctva Slovenskej advokátskej komory, p. podpredsedu SAK – JUDr. Veverku, p. predsedu vzdelávacieho úseku a člena predsedníctva SAK JUDr. Mularčíka, ďalej je mi veľkým potešením privítať JUDr. Ďuricu z advokátskej kancelárie Squire Patton Boggs, p. JUDr. Haňdiaka z advokátskej kancelárie Garant Partner Legal a v neposlednom rade p. JUDr. Bojňanského z Iniciatívy za lepšiu advokáciu. Veľmi sa tešíme, že prijali pozvanie aj p. rektor PEVŠ, prof. Dr. h. c. Ing. Juraj Stern, PhD.

Som rada a súčasne vítam aj účastníkov diskusie, našich kolegov, študentov, ktorých táto téma zaujíma a zúčastnía sa jej pasívne alebo aktívne so svojimi otázkami do diskusie.

Stručne k myšlienke zorganizovať toto podujatie, ktorá vzišla už na jeseň roku 2016 a jedným z tých ďalších impulzov bola otázka p. JUDr. Porvažníka z Iniciatívy za lepšiu advokáciu, s ktorou vlastne prišiel za nami a žiadal o stanovisko k otázke skrátenia koncipientskej praxe z aktuálnych piatich rokov na predchádzajúce tri roky ešte z pred januára 2013. Následne sme oslovili Akademický senát FP PEVŠ, aby prerokoval tieto otázky a jeho záver, jeho stanovisko bolo asi v takom duchu, že nám ešte absentujú nejaké odborné závery nato, aby sme to stanovisko mohli zaujať celkom jednoznačné. Čiže bol to podnet, že tu chýba väčšia širokospektrálna diskusia na danú tému, a tak sme sa rozhodli, že táto téma skrátenie koncipientskej praxe je natoľko kontroverznou a natoľko stále aktuálnou, že vlastne vytvoríme určitý priestor na to, aby prebehla takáto diskusia, ktorá podľa našich informácií v takto širokom meradle ešte nebola. Na vzor politiky do týchto celospoločenských diskusií vnáša sa dosť veľa intolerancie, osobné záujmy, určitá neznášanlivosť a polarizácia. Chceli by sme týmto ukázať, že univerzitné prostredie dokáže vytvoriť priestor práve opačnej diskusií, že budeme sa vedieť odosobniť, že budeme vedieť byť vecní a stále dokážať argumentovať v prospech svojich názorov a stanovísk.

Verím, že to stretnutie bude takouto platformou, že vlastne ten výstup, ktorý bude v podobe tlačeneho, printového záznamu prebiehajúcich argumentov, ktoré tu odznejú, možno posluží v budúcnosti pre jeho využitie už na Ministerstve spravodlivosti, kde viem že je stále tá téma aktuálna, že stále prebiehajú rokovania, alebo akúkoľvek nejakú iniciatívu v legislatívnej činnosti. Taktiež by som Vás veľmi rada pozvala, aby ste sa

občerství aj počas tejto diskusie kávou, minerálkou, ktorá je pre Vás pripravená a verím, že to bude príjemné popoludnie.

Chcela by som ešte krátko k scenáru: dovoľm si následne odovzdať slovo p. dekanovi Fakulty práva PEVŠ, doc. JUDr. PhDr. Petrovi Potášchovi, PhD. na krátky prejav a potom môjmu kolegovi, JUDr. Kaššákovi, ktorý bude spolumoderovať túto diskusiu so mnou, aby Vám zároveň stručne zhrnul genézu legislatívneho procesu koncipientskej praxe. Nasleduje časovo obmedzený priestor, paneloví diskutéri si ťahali určité poradie prednesov, aby to bolo čo najférovejšie, ktoré sú limitované 7 minútami. Sú to samozrejme úvodné prednesy, následne potom bude prebiehať diskusia medzi panelistami a zároveň aj otázky z pléna. Ďakujem veľmi pekne za tento priestor a odovzdám teraz slovo p. dekanovi fakulty práva doc. Potášchovi“.

p. dekan, doc. Potášch:

„Vážení diskutujúci, milé kolegyně, kolegovia, ten môj príhovor bude veľmi krátky, začnem asi tým, že som veľmi rád, že Fakulta práva PEVŠ naozaj naplňa svoje poslanie tak, ako je to zakotvené v zákone o vysokých školách. Vysoké školy nemajú byť len pôdou a priestorom pre vysokoškolské vzdelávanie, ale nepochybne majú byť aktérom a účastantom verejných diskusií, ktoré majú spoločenský význam. Som presvedčený, že táto téma spadá do tejto kategórie. Rovnako som rád, že FP PEVŠ poskytuje svojim študentom neutrálnu pôdu nato, aby tu prebehla odborná výmena názorov, diskusia, ktorá by túto tému mohla posunúť ďalej. Ja neraz hovorím, že ukazovateľom kvality akademického podujatia sú v zásade dva parametre, je to parameter kvantitatívny a kvalitatívny. Kvantitatívny spočíva v tom, koľko ľudí sa zúčastňuje podujatia a akú sféru zastupujú. Kvantitatívny parameter je kľúčovým parametrom, pretože je indikátorom záujmu o danú tému, či už zo strany širšej verejnosti alebo odbornej verejnosti. Kvalitatívny parameter je ten, ktorý má vplyv na priebeh diskusie, na priebeh podujatia, a to sú samotní diskutujúci. Možno sa mylím, ale podľa informácií, ktoré mám, zatiaľ v podmienkach SR neprebehla k tejto téme tak širokospektrálna diskusia na akademickej pôde, aká by sa mala dnes realizovať a uskutočniť na našej fakulte. Aj napriek tomu, že nechcem byť príveľmi dramatický, dovoľm si záverom už len jednu poznámku. Minulý rok vydavateľstvo Oxford University Press označilo za slovo roka „post truth“, ktoré sa často prekladá ako „post pravdivý“, alebo „postfaktuálny“. Je to stav, kedy pre spoločnosť sú menej významné objektívne fakty a významnejšie sú emócie a možno osobné názory jednotlivcov. Verím, že toto dnešné podujatie bude jasným dôkazom toho, že aj keď možno žijeme v postfaktuálnom svete, táto diskusia bude objektívna, vecná a tým pádom posunie túto tému tým správnym smerom. Ďakujem pekne!“

JUDr. R. Kaššák:

„Vážení pán dekan, vážení hostia, vážené kolegyně, vážení kolegovia a vážení prítomní, moje meno je Kaššák, dovolil by som spraviť len taký krátky exkurz do minulosti z hľadiska legislatívy na tomto úseku, aj keď teda viacerí vieme, aký bol, ale dovoľm si niektoré highlight, ktoré viedli k navrhovaným zmenám na tomto úseku. Prvý bol po revolúcii prijatý, ako vieme, zákon č. 132 z roku 1992 o advokácii, ktorý ustanovoval povinnosť citujem: „povinnosť 5 ročnej právnickej praxe, z toho najmenej 3 roky ako advokátsky koncipient“. Následne ako významnú novelu by som spomenul novelu 302 z roku 1999 Zbierky, ktorá ustanovovala následne výslovné v § 3 ods. 1 písm. b) a c) následne vykonal najmenej 3 ročnú prax ako advokátsky koncipient, následne vieme, že bol prijatý úplne nový zákon 4. decembra 2003 zákon 586 z roku 2003 o advokácii a o zmene a doplnení zákon 455/1991 o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov, ktorý výslovné vlastne uvádzal v § 3 kedy komora zapíše do zoznamu advokátov na písomnú žiadosť od dňa doručenia toho kto získal najmenej trojročnú prax ako advokátsky koncipient v písm. c) samozrejme, pričom novela, ktorá zásadne toto písmeno c) § 3 ods. 1 zmenila je novela 335 z roku 2012 z 18. októbra 2012 – vládny návrh zákona, pričom od tejto novely 335/2012 § 3 ods. 1 c) znie nasledovne, citujem: „získal najmenej 5 ročnú prax ako advokátsky koncipient s minimálnymi obsahovými nárokmi podľa § 62 a), priebeh praxe sa preukazuje denným výkazom praxe“. Táto vládna novela, resp. vládny návrh zákona, ktorým sa novelizoval zákon o advokácii vo svojej dôvodovej správe, uvádza, citujem (zmene dĺžky z 3 rokov na 5 rokov): „návrh na predloženie prípravy na povolanie advokáta formou predchádzajúcej praxe advokátskeho koncipienta súvisí s mierou zodpovednosti advokáta pri výkone povolania. Advokát po zápise do zoznamu advokátov môže bez akéhokoľvek obmedzenia poskytovať právne služby. Kvalita výkonu povolania môže mať výrazné následky na klientov či už majetkové alebo v oblasti trestného práva a súvisiace s osobnou slobodou resp. bezúhonnosťou osoby, ktorú advokát zastupuje, resp. obhaja. Tak ako nie je v prípade povolania lekára, alebo pri iných náročných povolaniach žiaduce aby priamo zodpovednosť prevzala osoba bez náležitej praktickej prípravy, tak v prípade povolania advokáta je tak isto

práve z vyššie uvedených dôvodov účelné, aby náležitá príprava na výkon advokátskeho povolania trvala dostatočne dlhý čas.“ V prípade sudcu je v slovenskom právnom poriadku limitovaný prístup vykonanou odbornou skúškou, justičnou, advokátskou, notárskou a vekom 30 rokov. Vek 30 rokov je pri predpokladanom ukončení kvalifikovaného vzdelania vo veku 23 rokov, predpokladá teda 7 ročnú odbornú prax v kombinácii samozrejme s požiadavkou odbornej skúšky, to znamená, že to nemôže byť hociaká právna prax. V prípade notára je kombinácia trojročnej praxe advokátskeho koncipienta a následne praxe notárskeho kandidáta tiež predpokladá päťročnú kvalifikovanú prax. Prístup k advokátskemu povolaniu na rozdiel od povolania sudcu, nie je obmedzený ani kvantifikačným kritériom, t. j. obmedzeným počtom miest ani výberovým konaním, jediným kritériom je trh práce, resp. potreby na strane dopytu po právnych službách. V minulom volebnom období v NR SR, boli také dva zásadné pokusy novelizovať toto ustanovenie v zákone o advokácii, čo sa teda týka dĺžky konania praxe koncipienta, dovolil by som si uviesť návrhy novely zákona z dielne skupiny poslancov, pod vedením doc. Beblavého vo februári 2014, kedy bol podaný návrh zákona, ktorý navrhoval späť zaviesť dĺžku trojročnej praxe advokátskeho koncipienta. V dôvodovej správe sa odvoláva doc. Beblavý a skupina poslancov na správu protimonopolného úradu SR, pričom dovolil by som si len zhrnúť argumenty pre opätovnú dĺžku praxe advokátskych koncipientov z 5 na 3 roky, ktoré boli opreté o nasledovné 3 body, citujem: „24 z 28 členských štátov majú prax advokátskych koncipientov kratšiu, Slovenská republika má v porovnaní s inými členskými štátmi Európskej únie má relatívne malý počet advokátov v pomere k počtu obyvateľstva, ďalej 5 ročná koncipientská prax vyháňa vzdelaných mladých ľudí do zahraničia, posledný zásadný bod – neexistujú žiadne štúdie, ktoré by preukazovali, že 5 ročná koncipientská prax zvyšuje kvalitu advokátov“. Druhý pokus v minulom volebnom období v NR SR, ktorý tiež bol veľmi úspešný, bol teda tiež obdobný/podobný návrh novely zákona v tomto smere, tzn. z 5 rokov na 3, a to z dielne bývalého poslanca Káduca, ktorý podal v júli 2015 tiež z 5 rokov na 3, navrhoval skrátiť dĺžku praxe advokátskeho koncipienta v zákone o advokácii. Tu by som si teda dovolil len uviesť, že v zmysle dôvodovej správy k tomuto návrhu zákona z dielne p. Káduca, bývalého poslanca NR SR, cieľom navrhovanej zákona bolo tiež teda skrátenie dĺžky praxe advokátskeho koncipienta z 5 na 3 roky, pričom podľa bývalého poslanca Káduca, momentálne platná 5 ročná prax advokátskeho koncipienta sa podľa neho javí ako neodpodstatnená dlhá až diskriminačná oproti iným právnickým profesiám, napríklad podmienka konkrétnej dĺžky praxe ako predpoklad k justičnej skúške. Navyše sa môže 5 ročná prax javiť ako neopodstatnená prekážka v prístupe k výkonu slobodného povolania pre ženy, ktoré teda práve v najcitlivejšom období, teda po ukončení štúdia na vysokej škole, ktoré chcú plniť životnú úlohu matky a musia sa tak často na úkor prerušenia praxe advokátskeho koncipienta rozhodovať v prospech rodiny. Záverom uvediem, že v dôvodovej správe tak isto pán bývalý poslanec Kádúc uvádza ako dôvod, že k predĺženiu koncipientskej praxe došlo bez toho, aby boli dopady na komunitu absolventov práva zásadnejšie preskúmané, prax ukazuje to čo bolo zrejme aj pred prijatím uvedeného obmedzenia – dôležitá nie je dĺžka praxe, ale spôsob vedenia advokátskeho koncipienta školiteľom a advokátom, to boli také zásadné dôvody tejto navrhovanej poslednej novely, teda posledného pokusu o zmenu tohto zákona zo strany bývalého poslanca Káduca, takže toto bolo len také krátke zhrnutie vývoja dĺžky praxe advokátskeho koncipienta na Slovensku, následne by som si opäť dovolil udeliť pani predekanke slovo, ďakujem!“

JUDr. A. Erdősová

„Myslím, že teraz je asi vhodný priestor na to, aby sme podľa poradia, ktoré bolo náhodne vylosované, dali slovo Vám ako hlavným diskutérom, záverom potom prečítam stanovisko p. JUDr. Kubinu z advokátskej kancelárie Dentons, ktoré mi bolo zaslané dnes, avizované teda už skôr, pán Dr. Kubina sa z pracovných dôvodov ospravedlnil z dnešnej účasti. Takže by som poprosila, neviem či tu máme aj bezkáblové mikrofóny..., alebo ak je to pre Vás lepšie, môžete zaujať miesto tu za týmto pultom, nech sa páči, neviem, kto je prvý, ako boli tie čísla vylosované, nech sa páči pán doktor...“

JUDr. J. Šikuta

„Dobrý deň vošpolok, moje meno je Ján Šikuta, ako bolo povedané, momentálne som sudcom Najvyššieho súdu SR, predsedom senátu, predtým som pôsobil ako sudca Európskeho súdu pre ľudské práva. Si tu všimam, že som tu jeden z najstarších, ktorý sa tejto debaty zúčastnil, ale tak vývoj ide dopredu a môžem povedať moje postrehy. V zásade z pozície sudcu či už to bol národný súd, kde som prešiel teda všetkými inštaniami: okresným, krajským, na najvyššom alebo medzinárodnom súde, samozrejme, sa stretol s množstvom advokátov a musím povedať, že z pohľadu sudcu sme sa nikdy nezaujímalí, o to že akú dlhú prax už teda vymenovaný advokát, akú absolvoval, v podstate my sme sa vždy na sudcu pozerali, a myslím, že kolegovia by

rovnako povedali, keby tu stáli, sa pozeráme na advokáta skôr z iných hľadísk, z iných kritérií, teda či tie jeho podania sú, vychádzame teda z toho, že sú kvalifikované, ale vieme veľmi dobre, že my to vidíme na Dovolacom súde, kde advokáti dávajú všetky možné dôvody hore-dole, len teda preto aby využili všetky možné možnosti, čomu sa teda nedá veľmi brániť, ale my sa z toho pohľadu pozeráme, že v tom vidíme jeho kvalitu, že či teda vie čo chce, alebo tam vystríela celý zásobník a potom súd sa s tým musí vysporiadať, čo je úloha súdu, čo je tiež úloha advokáta, ktorý zastupuje záujmy svojho klienta. Je určite pravdou, ja tu teraz nepoviem, že či som za tri roky alebo za päť rokov, alebo za desať rokov, vo všeobecnosti však platí predpoklad, že ak sa niekto dlhšie pripravuje na svoje budúce povolanie, teda ak tu hovoríme o práci advokáta, tak všeobecný predpoklad určite je, že čím je dlhšia príprava, tak tým by mal byť kvalitnejší výsledok, ale nemusí to byť vždy tak, to je len teoretický predpoklad a možno aj čiastočne praktický predpoklad, ale nemusí to tak byť, ja to len porovnam s bývalými justičnými čakateľmi, ktorí dnes už neexistujú, ktorých účelom bolo podobne ako dnes, že advokátsky koncipient bol justičný koncipient, alebo čakateľ, kde bola stanovená doba prípravy toho čakateľstva tri roky, v ktorej dobe si prešiel všetkými oddeleniami súdu a tak ďalej, ale zároveň prechádzal určitými internými skúškami pred rôznymi komisiami a nakoniec to končilo tou záverečnou justičnou skúškou, po ktorej potom mohol byť predložený do NR SR, aby ho zvolili alebo teda, aby ho prezident vymenoval. Dnes ten systém nie je, pretože dnes bola táto justičná prax nahradená vekovým cenzom tridsať rokov, pre súdy I., II. stupňa, najvyšší súd štyridsať rokov veku a táto prax vlastne dnes už nie je. To znamená sú rôzne modely, to chcem povedať sú rôzne modely a určite to nie je treba vidieť čiernobielo, čo je lepšie, čo je horšie, ale samozrejme táto diskusia je veľmi dôležitá a podstatná pre ďalší vývoj. Ja ďakujem organizátorom, že ma prizvali do tejto diskusie a znovu môžem povedať, že som teda vyčerpал ten čas 7 minút, že neviem na to odpoveď, čo je lepšie 3 alebo 5 rokov, dôležité je to, aby ten koncipient chcel tú prácu robiť, aby ju robil kvalitne, a to sa dá možno niekedy aj za možno menej ako tri roky a ako bolo aj tu spomenuté nie je nejaká štúdia na túto vec pokiaľ sa týka Európskej únie, ale je to dosť aj vecou Slovenskej advokátskej komory, kde advokáti sami vidia, ako ten koncipient sa správa, aký je dobrý, aký je šikovný, aký je snaživý, a ako teda nasáva tie vedomosti a ako ich chce využiť v prospech klienta, nie zneužiť ale využiť v prospech klienta. Ja som do témy diskusie moc témy nedal, ale z pohľadu súdu ktoréhokoľvek stupňa, myslím, že nie je táto otázka tak podstatná, pretože skôr pozeráme na ten výsledok potom, o ktorom vy teraz hovoríte, že kedy by ten výsledok potom mohol byť najkvalitnejší. Ďakujem veľmi pekne!“

JUDr. J. Veverka

„Takže príjemný dobrý deň, moje meno je Juraj Veverka, Slovenská advokátska komora, myslím, že bude asi pre nás všetkých jednoduchšie, keď budeme takto od stola, keď teda auditórium ospravedlní, že niekomu sedím chrbtom, ale myslím, že z pohľadu diskusie a neplytvaním času presúvaním sa k pultu bude toto asi vhodnejšie. Za Slovenskú advokátsku komoru môžeme povedať, že našim cieľom je mať čo najkvalitnejších advokátov. To znamená, že advokát tak, ako to odznelo a čiastočne v dôvodovej správe je to spomenuté, je slobodné povolanie, ktorého úlohou je chrániť záujmy, keď to zjednoduším, práva a oprávnené záujmy svojich klientov a práva chrániť ľudské práva a občianskej práva a samozrejme nato musí byť vybavený odborne, ale musí získať aj primerané skúsenosti. Dnešnou témou je dĺžka koncipientskej praxe a možno ešte v krátkosti by som sa vyjadril k tomu, že táto diskusia nie je nová. My sme diskutovali aj so zástupcami Iniciatívy za lepšiu advokáciu, kde sme tak isto argumenty, ktoré odznali nielen v rozhovoroch bilaterálnych, ale zúčastnili sme sa aj panelovej diskusie na Univerzite Komenského v Bratislave, v decembri, keď si dobre pamätám, 2016, kde sme práve akcentovali tento uhol pohľadu SAK na prípravu koncipienta a zvládnutie tohto, iste nie ľahkého, povolania. Čo treba aj povedať, tak isto ako som povedal aj tú vetu na pôde UK, dovolím si ju povedať aj tu, je to istá reakcia na stav, ktorý máme z pohľadu absolventov práva z rôznych právnických fakúlt na Slovensku, ktorých máme momentálne 6, a žiaľ, tá kvalita absolventov právnických fakúlt, musíme povedať, že z našej skúsenosti, nielen z nášho subjektívneho pocitu, ale samozrejme, to čo hovoríme, máme opreté o štatistiky zápisov aj podľa toho či boli zapisované ženy alebo muži do stavu koncipientov, prípadne advokátov, ale samozrejme tá kvalita alebo nekvalita sa nám prejavuje už v momente, kedy koncipient vstúpi do stavu, kedy je zapísaný do zoznamu koncipientov vedených advokátskou komorou. Právna úprava, ktorá momentálne platí, je reakciou na viaceré veci, o ktorých som hovoril a ešte raz to zopakujem, a to je asi najdôležitejšie si to uvedomiť, že povolanie advokáta je naozaj spojené aj s veľkou mierou zodpovednosti za poskytnutú právnu službu. Tak isto; nikto by asi nechcel, aby lekár po skončení lekárskej fakulty mal plnú spôsobilosť, rovná sa aby fungoval bez atestácie, hoci je pravdou, že u stomatológov sa povinná atestácia zrušila, no ale stomatológovia sú asi jediný stav ktorý „vymiera“ a štát to riešil, dovolím si povedať, neštandardným spôsobom, pretože akákoľvek prax v akomkoľvek

povolani ma slúžiť na to, aby daný uchádzač o toto povolanie sa čo najlepšie pripravil na svoju kariéru. Keď to zasa preklepím na advokáta poskytujúceho právne služby, aby naozaj mohol v tom trhovom prostredí pôsobiť čo najkvalitnejšie, aby samozrejme svojmu klientovi poradil čo najlepšie, a aby ten klient sa mohol v každej situácii naňho spoľahnúť, aby naopak nedošlo k nejakej menej kvalitnej službe, o poskytnutí menej kvalitnej právnej služby a z toho vznikajúce ďalšie problémy. Takže máme tu, budeme sa predpokladám potom aj konkrétnejšie baviť, máme tu aj z pohľadu koncipientov štatistiku zápisov aj argumenty, ktoré tu odznegli vo vzťahu k prístupu k ženám k povolaniu, čiže môžem potom o tom aj bližšie hovoriť. Možno na úvod z mojej strany všetko, neviem či by p. JUDr. Mularčík chcel doplniť túto úvodnú reč.“

JUDr. O. Mularčík

„Pretože sme obidvaja z predsedníctva jedného a toho istého, tak sme nechceli samostatne dvaja. Ja doplním len to, že Slovenská advokátska komora reagovala na päťročnú právnu prax tým, že skvalitnila vzdelávanie, doplnila vzdelávanie a to vzdelávanie koncipientov doplnila, rozšírila o témy, ktoré neboli dovtedy tak frekventované, čiže mali sme len základ v tom občianskom práve, trestnom práve, obchodnom práve, samozrejme aj v advokátskych predpisoch, rozšírili sme to o ďalšie oblasti, ako sú katastrofne nehnuteľnosti, a podobne. Reagovali sme aj nato, že koncipientom sme chceli dať vyššiu pridanú hodnotu. Odkedy vstúpia na pole advokátskej komory, tak chodia na taký vstupný seminár, na ktorom sa majú možnosť oboznámiť, kde sú, čo sú a ako sú, keby niečo zanedbal školiteľ, advokát, aby hneď od začiatku boli vybavení tými základnými vedomosťami, kto je to koncipient, kde sa nachádza, čo všetko obsahuje vedenie kancelárie, čo bude robiť a podobne, sú dokonca hneď od nás vybavení takými predpismi v takej podobe knižnej, aby každý vlastnil tieto predpisy. Takže my vlastne reagujeme nato, SAK, aby sme boli schopní plniť to, čo je litera zákona, nie je to nič nové, päťročná prax bola aj predtým, ste si to vypočuli, predtým bola 3 roky ako advokátsky koncipient. Či je dlhá alebo je krátka, JUDr. Šikuta to vystíhol, povedal, že sám neviem čo je dobré, ale určite je to pokiaľ sa niekto dlhšie pripravuje na to svoje povolanie, tým nechcem povedať, že repetent bude vždy kvalitnejší, ale určite pokiaľ je to v základnej tej päťročnej lehote, tak vieme SAK dať lepšie kvalitnejšie vzdelanie, pretože jednu vec si dovoľm povedať, že nedá sa očakávať v každej advokátskej kancelárii, od každého školiteľa, že bude venovať nejakú veľkú pozornosť tomu koncipientovi, on ho berie ako pracovnú silu, zadáva mu úlohy, tie samozrejme kontroluje, lebo sú to jeho výstupy, ale on si sám vychováva konkurenciu, tá konkurencia jedného dňa príde na ten trh právnych služieb, tým nechcem teraz povedať, že by zrazu advokáti niečo utajovali pred koncipientom a podobne, ale nie je to doménou advokáta, aby on robil to vzdelávanie, očakáva to od advokátskej komory a on ho denno-denne zásobuje prácou a dáva mu tú možnosť, príležitosť aby sa v oblasti práva vzdelával, a tu chcem povedať, že sú veľmi rozdielne kancelárie, že niektoré sa zaoberajú len určitými odvetviami práva, my nevnímajme, že máme advokáta širokospektrálneho, ako to bolo voľakedy, že siahol do každého košíčka toho právneho odvetvia a niečo riešil, takže potom, samozrejme, aj doplním ešte ak to bude treba v rámci diskusie pár informácií. Ďakujem!“

JUDr. S. Ďurica

„Dobrý deň, takže moje meno je Stanislav Ďurica a zastupujem advokátsku kanceláriu Squire Patton Boggs. My sme advokátska kancelária, ktorá bola po revolúcii vlastne prvá zahraničná kancelária založená v Československu ešte v tom čase, a teda pôsobíme tu teda viac ako dvadsať rokov. Naše stanovisko kontinuálne je v zásade také, že sme za navrátenie praxe na pôvodné tri roky, respektíve ešte sa vrátim k tej legislatíve, ktorá tu bola na začiatku 90tych rokov na aspoň na ponechanie možnosti uznania inej právnej praxe. V tomto kontexte, ja som si pozeral tú novelu z toho 2012 roku, tak mne tam trošku bilo do očí v tej istej novele dve veci, ktoré si navzájom trochu odporovali. Prvá vec je teda, že sa rozšírila prax z troch na päť rokov, ale zároveň, tvrdí sa teda v dôvodovej správe, ktorá tu bola citovaná, že nejde o obmedzenie počtu a v žiadnom prípade to nejde na úkor kvantity, ponecháva sa to na tri stým, že požiadavky na ponechanie dlhšej prípravy na vykonanie advokátskej kancelárie, teda advokátskej praxe nie je výnimočná ani v iných členských štátoch, tak ja potom budem hovoriť štatistiky ako to je v tých iných členských štátoch. Ale ešte chcem povedať to, čo sa mne tam trošku bije, je v tej istej novele teda ustanovenie zrušilo započítanie inej právnej praxe do praxe advokátskeho koncipienta, to myslím, že bol § 6 ods. 2, kde teda sa uvádza, že tento inštitút mal opodstatnenie v čase, keď bolo potrebné naplniť počet advokátov a zároveň sa teda hovorí koľko advokátov sa ročne v tom 2012 alebo v tom období predtým prijímalo do advokátskeho stavu. Čiže toto je na jednej strane, mne sa to trošku bije, lebo hovoríme, že neobmedzujeme počet ale zároveň tvrdíme, že ten inštitút inej právnej praxe bol nato, aby sa dočasne ten počet advokátov doplnil. Vrátim sa ešte k tomu, či je to alebo nie je to výnimočné v Európskej únii,

tak tá situácia je taká, že 5 rokov ako je u nás, je len v Rakúsku a Lotyšsku, potom nasledujú Slovinsko, Fínsko 4 roky, ale drvivá väčšina štátov Európskej únie má tú prax trojročnú, menej ako tri roky. Je to teda minimálne, sme teda najvyššie, čo sa týka tých požiadaviek na tú prax. No, a keď sa argumentuje, aj pri tej novele, keď sa argumentovalo zvýšením kvality, tak ja som trošku bol prekvapený, lebo myslím si, že advokátska komora má dosť nástrojov na to, aby tú úroveň kvality udržiavala, a to teraz nehorím len advokátskych skúškach ale aj o tom vzdelávaní počas koncipientskej praxe a teraz už aj cez tie výkazy. A osobite si teda ešte pamätám situáciu, keď som končil advokátske skúšky ja a moji spolužiaci, či už boli starší o rok alebo o dva, alebo mladší, nemal som pocit, že tá úroveň, je nízka, naopak, pamätám si, že keď som ja konkrétne robil skúšky, tak väčšina tých ľudí čo so mnou končila, a čo sme sa poznali z koncipientských seminárov, že na skúškach boli pochválení bloc, to znamená, že všetky tie skupiny, ktoré robili skúšky, boli pochválení za vysokú kvalitu prípravy, a teda vedomostí preukázaných na tej skúške. Čiže toľko k tomu. Ešte mi napadlo, samozrejme, nedá sa to znížiť na tú debatu, ísť od jedného mantinelu k druhému, že či tri roky alebo päť rokov, ak je to problém vzdelávania, tak asi by sme sa potom mali pozrieť na systém nielen počas výkonu koncipientskej praxe ale aj na nejaký systém spolupráce už aj s fakultami, to znamená preskočiť ako keby ten krok a motivovať tých ľudí, lebo ja sa skutočne obávam, že za desať, päťnásť rokov toto povolanie bude ťahané ľuďmi v mojej vekovej kategórii a teda už potom budeme hádam pred dôchodkom, ale nebude mať tú prax kto vykonávať, lebo skutočnosť je taká, že my keď máme slovenských študentov študujúcich, dajme tomu v Brne alebo v Olomouci, tak za súčasných podmienok nám odídu radšej do našej pražskej kancelárie a budú tam vykonávať, dokonca využijú aj tú znalosť slovenské práva, slovenského prostredia, takže skôr by som možno že dal taký, takú úvahu na to, či to nie je aj o tom, teda že podme sa pozrieť o krok vpred, tak ako my sa už snažíme vyberať si našich budúcich kolegov medzi Vami, nedávno sme sa teda zúčastnili Kariérneho dňa tu na tejto univerzite a možno fakt ja si myslím, že na Slovensku nemusíme vymýšľať koleso, že podme sa pozrieť do takých štátov, ktoré majú povinnú rotáciu, napríklad ako je Nemecko, Francúzsko, Rakúsko počas tej koncipientskej praxe, kde teda majú povinnosť nahliadnuť aj do praxe na súde, na prokuratúre alebo iných orgánov verejnej správy, ja mám radšej také príklady zo života a ja som sa o tomto rozprával s jedným mojim kamarátom, ktorý je desať rokov vedúci právneho oddelenia jednej dosť veľkej firmy slovenskej a teda vykonáva dá sa povedať, s výnimkou trestného práva, asi všetko, chodí na sudy, rieši konkurzy, zmluvy, korporátne veci, čiže ten záber je dosť široký, má tri malé deti, keby chcel akože dnes, že už má toho dosť v tom in-house-e a ide do tej advokácie to skúsiť, tak jeho zasa tých desať rokov, jeho pozícia je teraz akože nula. Absolútne žiadna právna prax by mu nebola uznaná, s tromi malými deťmi by mal päť rokov podmienky ako koncipient, ktorý by ako keby vyšiel z univerzity predčervom alebo včera. Takže toľko.“

Doc. M. Beblavý

„Ďakujem, ja sa radšej pozerám ľuďom do očí v prípade tohto, tejto témy mi to ide aj pomerne ľahko, lebo bol som proti tomu, aby sa predlžovala koncipientská prax, ako už som hovoril, navrhol som zákon, ktorý by to vrátil späť, a keby som mal dneska pocit, že to má akýkoľvek zmysel, tak to znovu obhajujem, lebo podľa mňa je ten súčasný stav absolútne neprijateľný a dovoľte mi vysvetliť prečo: ten návrh zákona, teda resp. schválený zákon, nespĺnil žiadny zo svojich stanovených cieľov deklarovaných, splnil aj to len čiastočne ten jediný, ktorý je za ním, a to je obmedziť konkurenciu medzi advokátmi a posilniť lacnú pracovnú silu pre existujúcich advokátov, to boli jediné veci, ktoré on dosiahol aj keď v prípade tej konkurencie, len obmedzene. Všetky tie ostatné veci sú len, povedal by som marketingom a faktom nevyhovujúce tvrdenia. Dovoľte mi to teraz zdokumentovať, pokiaľ ide o kvalitu advokácie naozaj formálna dĺžka prípravy nemá vôbec žiadny vzťah s kvalitou, pretože pokiaľ je tá príprava slabá, tak to nepomôže, pokiaľ je tá príprava dobrá, tak tri roky sú úplne postačujúce. Dovoľte mi teraz reagovať na to čo tu bolo povedané, že my sme krajina s najdlhšou dobou prípravy samotných koncipientov a dovoľte mi citovať českého právnik, ktorý je generálnym advokátom Súdneho dvora EÚ, p. Bobeka, ktorý je asi najšpičkovejším českým právnikom v hierarchii Súdneho dvora EÚ, ktorý upozornil na to, že keď si sčítate prípravu v škole a potom prípravu koncipientskú, tak ten súčasný slovenský model 5 + 5 neexistuje už nikde v EÚ podľa jeho tvrdení, to je až desať rokov, kým môžete ísť zastupovať na súd, neexistuje podľa neho, ja som nemal ešte čas kontrolovať dĺžky štúdia, ale verím mu ako jednému zo špičkových právnikov českých, že to je úplne bezprecedentné. To znamená, že aj krajiny, ktoré majú aj niektoré tieto dlhšie veci, napríklad v koncipientskej praxi majú väčšinou potom o niečo kratšie štúdium, on hovorí, že najdlhšia pred tým Slovenskom bolo Fínsko, ktoré má model 5+4, to je model, ktorý ide o neho, my máme teda model 5+5. On sa pýtal vo vzťahu k ČR, a platí to aj pre Slovensko, že čo je tak unikátne zložené na slovenskom a českom práve, že ho treba najdlhšie študovať a najdlhšie sa na neho pripravovať z celej EÚ, na to som nikdy nedostal

odpoveď. Zároveň tí, čo to presadzujú, vždy hovoria len o tých výhodách dlhšej prípravy, hoci tie sú dosť pochybné, ale k tomu sa vrátim, nehovoriac o tých nákladoch a tie náklady sú obrovské. Tie náklady sa dneska prejavujú dokonca až v znížení záujmu najkvalitnejších uchádzačov o štúdium práva, zatiaľ čo právnické fakulty, ani neznižili počty prijímaných nejak významnejšie, výsledkom čoho je, hoci to nemáme nejako kvantitatívne zmeranie, zo všetkých zdrojov počujem po tomto zákone dokonca významne klesá kvalita študentov práva priemerná, pretože mnohí ľudia to jednoducho vzdávajú alebo idú študovať do Čiech. Tak isto nikto nespočítal zatiaľ na Slovensku straty na ľudských zdrojoch, keď po prijatí tohto zákona predseda ČAK povedal, že počet slovenských koncipientov v ČR stúpol trojnásobne. To je pán M. Vychopeň, Váš kolega, tak môžete si to s ním vykonzultovať. To znamená, že našich opäť najdynamickejších, najbystrejších mladých ľudí sa zbavujeme vlastnými nedomyšlenými, alebo až dobre premyslenými zákonmi. Ja zároveň musím povedať, že vnímam veľmi kriticky to, že tento zákon bol prijatý za ministra, ktorý bol predtým predseda SAK a za teda hlasnej podpory SAK, považujem to za zneužitie verejnej moci pre súkromný účel a pre v podstate zlepšenie situácie už existujúcich advokátov a dovoľujem si aj kolegov z advokátskej komory upozorniť na jednu vec a to je to, že systém samoregulácie, ktorým je aj advokátska profesia, je založený na spoločenskom konsenze, že výhody takéhoto systému prevážajú nevýhody. V prípade advokácie je to presvedčenie, že táto profesia si dokáže lepšie svoje veci vyriešiť, ako by to dokázala výkonná, legislatívna moc, alebo niekto iný. Je nebezpečné nabúrať tento spoločenský konsenzus príliš sebeckými a príliš na seba orientovanými výhodami, na seba orientovanými krokmi, pretože nabúrate svoju vlastnú legitimitu. Otvárate situáciu, kde začnú úplne legitímne sa ľudia pýtať či naozaj je pre túto spoločnosť najlepšie nechať advokátskej komore, aby si kompletne regulovala svoje vlastné záležitosti tak, ako to dneska robí, či sa spolaťnúť, že koná a vo verejnom záujme, alebo koná v záujme vlastnom, v záujme advokátov, ktorí sú jej členmi. To je riziko, ktoré ste podľa mňa na seba zobrali s výnosom, ktorý bol podľa mňa veľmi slabý. Je ďalšia vec, ktorá sa tu vôbec nepovedala, že kým sú koncipienti koncipientmi, či už tri alebo päť rokov, päť rokov je teda o 60% viac, sú veľmi v zraniteľnej pozícii voči teda svojim zamestnávateľom, pretože ich potrebujú oveľa viac, ako potrebujú tí zamestnávatelia ich. To sa prejavuje jednak vo veľmi slabých mzdových podmienkach, pretože to nie je rovnoprávny zmluvne právny vzťah, je to vzťah niekoho, kto musí byť niekde zapísaný, niekde pracovať, niekoho, kto od toho druhého až tak nepotrebuje kde si môže dať aj niekoho iného. My si v súčasnosti ideme realizovať prieskum, presný počet Vám budeme vedieť povedať o mesiac, ale z toho čo vieme, výsledkom toho sú nedôstojné mzdové podmienky a iné pracovnoprávne podmienky pre týchto mladých ľudí, čo ste predĺžením tej praxe len prehĺbili a zhoršili. Ja prečítam len ten slávny inzerát o tom, že podmienkou je starostlivosť všetima bežnej starostlivosťou o bežné motorové vozidlo a technické záujmy zamestnávateľa, to je ten slávny inzerát pani advokátky Hadvábnej na koncipienta, lebo keď ste lacná pracovná sila, tak ste dobrý aj na umývanie auta, pretože keď Vám platím 350eur mesačne, tak mi to môže byť jedno. Takže toľko z mojej strany, mám ešte minútku, tak dovoľte mi ešte len na záver povedať niečo o tom, že ako ďalej. Úplne najjednoduchšie a najsprávnejšie by bolo jednoducho vrátiť sa k tým trom rokom, neboli tu žiadne závažné problémy, ktoré by toto riešilo to predĺženie a skrátenie by naopak riešilo. Pokiaľ je toto neprijateľné, potom sú tu dve možnosti, ktoré sú podľa môjho názoru nie optimálne, ale radšej by som bol, keby sme išli tou prvou cestou, ale ak tá prvá cesta nebude priechodná, je to otázka jednak či teda potom neskracovať štúdium, keď hovoríte, že je to na nič, keď potom musíte ešte ľudí päť rokov pripravovať znovu vo všetkom, je otázka, že načo tam potom sedia päť rokov na tých právnických fakultách, či teda neprejsť na britský model trojročný napríklad, alebo americký, ak je to pravda, ja si to nemyslím, ja si myslím, že lepší model než 3+5 je 5+3 ale najhorší model je 5+5. Druhá možnosť je, ktorá sa Vám tiež nebude veľmi páčiť, ani mne, ale tiež je to možnosť, ktorú volajú ekonómia second best, druhé najlepšie, ak to prvé nie je priechodné, je riešiť potom podmienky tých koncipientov. Potom začína byť verejný záujem na tom, aby výkonná moc alebo zákonodarná moc pomerne detailnejšie začali skúmať podmienky tých, ľudí, ktorí sú na Vás pomerne závislí, a ktorých zamestnáte, a to tiež podľa mňa pre Vás tiež nebude ideálne, pretože vstup tretích strán do pracovnoprávných vzťahov je vždy jednak nepríjemný pre zamestnávateľa, ale zároveň môže komplikovať, by som povedal, tú komplexnosť každodenných interaktivít v každom pracovnoprávnom vzťahu, ja to hovorím ako dlhoročný zamestnávateľ, aj ako občasný zamestnanec. Takže z týchto všetkých dôvodov, ja vidím, že mi čas vypršal, si myslím, že by bolo v spoločenskom záujme tú koncipientskú prax skrátiť tam, kde bola a dovlím si povedať, že je to v dlhodobom záujme advokátskej profesie, pretože pamätajte nato, čo sa stalo sudcom, tak dlho veľká časť sudcom krátkozrako hájila veľmi úzko definované stavovské záujmy, vrátane ochrany svojich kolegov, ktorí toho neboli hodní, až premrhali celú verejnú dôveru v súdny stav, ktorá sa dneska bude veľmi dlho a ťažko obnovovať a pomaličky vidíme, že sa to zvyšuje hore, ja sledujem prieskumy a vidím, že je to strašne pomalý proces, a tým sa samozrejme legitimizovalo to, že dlhé roky bolo pre rôzne parlamentné

a vládne väčšiny legitímne zasahovať spôsobmi súdnej moci, ktoré by v iných krajinách neboli populárne a ani priechodné, lebo sa stratila dôvera verejnosti v samosprávu súdnictva. Chvalabohu, vďaka ústavnej ochrane, vďaka medzinárodným štandardom sa to nikdy nepodarilo ani p. Harabínovi, ani do mien, ktorá by nás dávala až na východ odtiaľo, ale je to precedens toho, že dôveru verejnosti, dôveru v to, že tá samospráva koná nielen pre seba a nie len pre svoje deti, ale pre všetky deti v tejto krajine a pre všetkých mladých ľudí, je niečo, načo treba dávať pozor. Ďakujem!“

JUDr. P. Haňdiak

„Dobrý deň, moje meno je Peter Haňdiak, som advokátom z advokátskej kancelárie Garant Partner Legal, tiež som prišiel dopredu, aby som videl aj na pána poslancu, lebo mnohé veci, ktoré hovoria aj zástupcovia komory, aj zástupcovia predkladateľov zákonov, sú určite pravdivé a ťažko povedať, že ktorá strana má pravdu, a ktorá nie. Ale ja ako advokát som bol pozvaný na Kariérny deň Paneurópskou fakultou pred pár týždňami a na základe toho som do dnešného dňa absolvoval vyše tridsaťpäť pohovorov s potenciálnymi záujemcami čo chceli prísť pracovať do našej kancelárie a za 15 rokov, alebo za vyše 15 rokov advokátskej praxe prešlo okolo mňa a úspešne ukončilo asi 15 alebo 17 koncipientov, teraz to neviem presne, už aj s trojročnou aj päťročnou praxou a možno môj postreh pomôže tiež otvoriť diskusiu aj na podobné témy, pretože si myslím, že je veľmi ťažko určiť či to je 3 alebo 5, ja by som možno navrhol aby to boli 4, aby sme urobili nejaký kompromis, ale myslím, si že v tomto nie je hlavný problém. Advokácia je, tak ako ju vnímam ja, je beh na dlhé trate, je to maratón, kde sa učíme vlastne všetci advokáti aj koncipienti v tomto novom svete, ktorý nám vznikol po roku 90, ja určite, pretože začínal som ako advokát, ako 29-ročný a môžem povedať, že s dnešnými skúsenosťami by som mnohé veci riešil úplne inak, a to nielen z hľadiska nejakého právneho posúdenia vecí, ale skôr z hľadiska komunikácie s klientom a s ľuďmi, ktorí si objednali právne služby, komunikácie s protistranou a to celkovo ako advokáta vo vystupovaní voči verejnosti. A preto si myslím, že ten maratón nie je beh na krátke trate, ale dlhé trate a v tomto prípade myslím, že je úplne jedno či máme trojročnú alebo päťročnú prax, dôležité je, akí advokáti sa na ten maratón vydajú. Druhou podstatnou vecou, o ktorej hovoril pán poslanec je, že advokáti si z koncipientov urobili lacnú pracovnú silu, a že tie pomery mzdové nie sú nastavené celkom správne, s tou druhou súhlasím myslím si, že o lacnej pracovnej sile nemôžeme hovoriť, pretože aj pre advokátov je mať v kancelárii niekoho, kto pozná do detailov celú prácu advokáta, všetky kauzy klientov, je určite veľmi ťažké aj pre samotných advokátov, ktorí prijímajú koncipientov na päťročné obdobie, ktorých možno ani nepoznajú, len z hľadiska pohovorov a z hľadiska stavu, ktorý na tých pohovoroch získavajú. Ale čo je podstatné, je že, áno tie podmienky v rôznych kanceláriách sú iné, s tým súhlasím, koncipienti sa nato sťažujú, ale si myslím, že v tomto smere sa musí každý advokát pozrieť k sebe do vlastnej kancelárie, koncipient má sťažený proces tým, že musí byť zapísaný u nejakého advokáta, tým že ak nenájde advokáta, ktorý mu splní tie jeho mzdové návrhy, tak sa dá povedať, že je v tomto smere určitým vazalom, ale nemyslím si že v to vypukla téma len v advokácií, myslím, si že v každom povolani sú ľudia, ktorí dávajú vyšší plat, ktorí dávajú nižší plat, čiže v tomto smere si myslím, že sme na štandardnej úrovni Slovenska a nemyslím si, že práve v advokátskej kancelárii, aj keď súhlasím s tým, že možno mnohí koncipienti aj čo k nám chodia už nie sú spokojní, to neviem posúdiť, ale sa sťažujú práve na tie mzdové veci, ktoré počas tých piatich rokov majú. Preto si myslím, že nejakým riešením by malo byť, aj z pohľadu SAK postupne také, postupná väčšia ingerencia zapájania advokátov do zodpovednosti za skúšku toho koncipienta, i keď teraz sa už advokáti zúčastňujú ako garanti tých skúšok, ale zástupcovia komory tu hovorili, že sa veľmi neočakáva, že advokát bude vzdelávať a pripravovať toho koncipienta, v tom smere si myslím, že tam by mala byť aj z pohľadu komory väčší záujem na tom, aby predsa len advokáti išli týmto smerom, pretože je veľmi dôležité aby vedeli vôbec, čo ten koncipient na tých školeniach, ktoré organizuje komora a myslím si, že sú veľmi dobré, robí, ale súčasne, aby aj oni prispeli nejakým praktickým, pretože v kancelárii môžeme toho koncipienta len prakticky vzdelávať, to ostatné vzdelávanie zabezpečuje komora a koncipient sám. Čiže v tomto smere sú advokáti určití personalisti, ktorí dávajú do systému nových koncipientov, a práve od tejto personálnej úlohy advokáta veľmi závisí, do akej miery potom my hodnotíme koncipientov a ich prax, pretože si zoberme, že keď advokát nezapíše koncipienta na advokátsku komoru a žiaden iný advokát ho nezapíše, tak sa on do systému nedostane, čiže práve tá personálna úroveň advokátov je veľmi dôležitá nato, aby sme do systému pustili práve takých koncipientov, ktorí budú potom pokračovateľmi advokátov, ktorí ich vyškolili a vôbec stavu advokácie ako takej. Neviem, koľko je teraz advokátov a advokátskych koncipientov, možno zástupcovia komory to vedia, ale ja si nemyslím, to je môj pocit, možno štatistiky sú iné, že ich máme strašne málo, veď všade kde prídem, každý vraví, že na každom kroku je nejaký právnik, to znamená, že v tomto smere ja neviem zhodnotiť, ale každopádne si myslím, že práve tie úvodné vstupy na základe ktorých berieme

koncipientov sú veľmi rozhodujúce preto, aby sa potom s nimi vedelo pracovať, čiže, čím kvalitnejší bude ten advokát personalista, čím kvalitnejšie bude vedieť rozoznať, že ten človek má predpoklady byť dobrý advokátom, alebo nie, už na začiatku, tak ako to robia vysoké školy na základe prijímacích pohovorov, tak advokáti to robia tiež na základe pohovorov, a vtedy možno by nastala prvá selekcia, aby mali záujem, aby do systému púšťali ľudí, ktorí na to podľa ich rozhodnutia reálne majú. Dalším takým mojim odporúčaním je, aby možno počas tej päťročnej praxe, ak zostane zachovaná, aby komora možno, a to je len taký môj návrh, viac pracovala s tým koncipientom z hľadiska skúšok. Tí koncipienti po piatich rokoch vykonávajú jednu skúšku, berú si nato voľno, aspoň u nás nejaké dva, dva a pol mesiaca, pretože je tam strašne veľa oblastí. Otázne je, či by nebolo dobré, tak ako sa to zaviedlo ešte za mojej éry, že štátnice išli po nejakých mesiacoch, že či by aj po druhom roku, po štvrtom roku sa s tým koncipientom pracovalo, aby aj on cítil tlak na to, že musí zvládnuť tie skúšky na komore, a nielen tú poslednú, kde potom sa berie celá matéria a už sa nedá tak kvalitne preskúšať ten koncipient jednak z hľadiska vedomostí, jednak z hľadiska etiky, slušnosti, čo je veľmi dôležitá vec z pohľadu advokátskeho koncipienta, keď vstupuje do praxe. Takže na záver poviem pravdu, tiež som prežil päťročnú koncipientskú prax, odovzdal som koncipientom s tromi rokmi advokátskej praxe, a ak by som mal povedať za seba, lebo asi by bolo dobré, keby každý počul reálnu odpoveď, tak ja osobne som za päť rokov advokátskej praxe aj na základe toho, čo som povedal, ale v žiadnom prípade nespochybňujem trojročnú prax za záujem študentov alebo právnikov, aby bola trojročná, ale ak sa už mám vyjadriť, tak sa vyjadrujem za päťročnú advokátsku prax. Ďakujem pekne!“

JUDr. D. Macková

„Dobrý deň, právnici majú občas problém napočítať do sedem, ako som zistila, že sme už pri siedmom príspevku. Pre Ministerstvo spravodlivosti ako ústredný orgán štátnej správy, čo je podstatné, my sa nepohybujeme striktnie na hranici piatich alebo troch rokov, v zásade hovoríme o optimalizácii systému, ktorý by spĺňal isté kritériá. Základnými kritériami pre nás sú samozrejme kvalitné právne služby pre čo najširšie vrstvy obyvateľstva, ideálne pre všetky fyzické a právnické osoby na území Slovenska, a samozrejme, s tým úzko súvisí aj kvalitná príprava advokátskych koncipientov a kvalitné a dostupné advokátske služby. Druhé kritérium sú efektívne mechanizmy samoregulácie advokátskeho stavu, to znamená spoločensky prospešný a etický výkon povolania. V tejto súvislosti by ma celkom zaujímala dimenzia profesijnó-etickej prípravy koncipientov. Tretím kritériom je, aby Slovensko, ako členský štát EÚ, dokázalo držať krok s vývojom, to znamená, aby sme mali pokryté všetky odvetvia práva, vrátane nových odvetví, aby naši advokáti boli jazykovo a technologicky vybavení a tak ďalej. V záujme týchto kritérií sme sa rozhodli pozrieť na situáciu v iných európskych krajinách dosť podrobne a už tu v zásade odzneli tie základné systémové kontúry, v akých sa to pohybuje. Jednoznačný záver, ktorý nám vyšiel je, že päťročná koncipientska prax v kontexte EÚ je naozaj výnimočná. Okrem Slovenska vychádza ten lotyšský model, ktorý je päťročný, ale my sme išli trochu viac do hĺbky, a to je potom vyššia kvalita zabezpečená nielen dĺžkou praxe, ale aj absolvovaním advokátskych skúšok, na ktorých sú v komisii bežne aj sudcovia, aj akademici aj pracovníci ministerstva spravodlivosti. Ide tak o model, ktorý sme pracovne nazvali celonárodný, čiže právnický stav, ako taký vzájomne spolupracuje a navzájom sa kontroluje aj pri hodnotení kvality jednotlivých právnických profesií, či už sú to advokáti, alebo potom naopak akademická obec pri obhajobách dizertačných prác je hodnotená aj ľuďmi z praxe, ktorí sú prítomní v skúšobných komisiách a tak ďalej. Pokiaľ ide o Fínsko, ktoré tu spomínam aj pán poslanec, áno, tamojší model pozostáva z piatich rokov štúdia a piatich, resp. dnes už len štyroch rokov praxe, ale čo je veľmi dôležité z nášho pohľadu, Fínsko, Švédsko a niektoré ďalšie krajiny, započítavajú do relevantnej právnej praxe, aj odbornú prácu resp. prax, ktorá je vykonávaná vo verejnom záujme. Je tam obsahová analógia, napríklad s prácou v Centre právnej pomoci na Slovensku, kde sa poskytuje pomerne široký rozsah právnych služieb občanom, čo je obsahovo podobné s advokáciou, hoci obchodno-komerčná sféra práva tam nie je pokrytá, je to prevažne občianskopráva a ľudskopráva agenda. Systémovo však, s výnimkou niekoľkých krajín, v zásade taký ten stred by sme mohli povedať, sa v Európe naozaj pohybuje na úrovni dvoch až troch rokov samotnej koncipientskej praxe. Niektoré krajiny, v príspevku pána Ďuricu zaznelo napríklad Slovinsko, áno, vyžadujú štyri roky relevantnej právnej praxe, to znamená že štyri roky musí právnik po skončení vysokej školy vykonávať skutočne právnické povolanie ale z toho iba jeden rok musí pracovať priamo v advokátskej kancelárii. Čo teda všeobecne vidíme, je podstatne väčšia flexibilita a otvorenejší systém ako u nás. Dá sa dokonca konštatovať, že v našom historickom, regionálnom a systémovom kontexte je to dominantný model. Potom sú pre nás menej relevantné modely, kde prevažuje spoločná príprava budúcich advokátov spolu s budúcimi sudcami a prokurátormi, čo je typické pre Nemecko a model, kde do procesu prípravy koncipientov

dosť výrazne vstupujú právnické fakulty. Ide o frankofónne krajiny - Francúzsko a Luxembursko, a krajiny Iberského polostrova - Španielsko a Portugalsko, kde je príprava mladých advokátov koncipovaná formou nadstavbového masterskeho štúdia, ktoré sa v Španielsku aj volá „Master advokácie“ a pozostáva z 18 mesačného cyklu, v rámci ktorého študenti absolvujú 6 mesiacov teoretickú prípravu, potom ďalších 6 mesiacov v rámci fakulty klinické právnické vzdelávanie - to znamená aj prípadové štúdie, moot courty, návštevy súdnych pojednávaní a tak ďalej, a potom len pol roka - t.j. zvyšných 6 mesiacov absolvujú priamo v advokátskych kanceláriách. Tento model, úprimne povedané, sa nám nezdá dostatočný, lebo je to asi krátke obdobie na to, aby študenti nadobudli príslušné vedomosti a zručnosti. V zásade tu majú rozhodujúce slovo fakulty, čiže nie je to model, kde je advokátsky stav úplne autonómny, tak ako je to u nás. Čiže z tejto štúdie nám vyplynuli určité závery a prikláňame sa k zachovaniu nášho modelu, ale vo flexibilnejšom prevedení, minimálne v tom zmysle, aby sa započítavala aj iná právna prax. Myslím si, že to nie je na škodu ani v rámci advokátskej práce, keď k Vám prídu ľudia, ktorí majú skúsenosti z iných právnych oblastí, odvetví práva, dá sa to, myslím si, zúžitkovať veľmi konštruktívnym spôsobom. Ako som už spomínala, čo by nás zaujímalo z pohľadu prípravy koncipientov a vzdelávacích aktivít advokátskej komory, je profesijnó-etický rozmer prípravy. Som rada, že máte k tomu aj publikáciu a tak ďalej, lebo úprimne povedané nemám o tom prehľad, neviem ako to prebieha - či si niekto niečo naštuduje čisto teoreticky, alebo akým spôsobom pripravujete mladých advokátov, aby boli aj ľudsky, spoločensky a morálne hodní svojho stavu. Ďakujem!“

JUDr. Z.Flaková

„Dobrý deň, ďakujem, ja teda ostanem na mieste, aby som neblokovala nejak ďalej čas, takže moje meno je Zuzana Flaková, momentálne pracujem na Najvyššom súde ako asistentka sudcu, čo v dnešnej ľudskej reči znamená niečo ako vyšší súdny úradník, na najvyššom súde je to teda asistent. Pracujem tuto s JUDr. Šikutom, ktorý tuto ako najstarší prvý hovoril, tak zakončím to ja ako najmladšia. Ako tak pozerám, skúsím do tejto debaty vniesť taký svoj osobný postreh, taký nejaký ľudský, možno ženský trocha. Okrem toho teda, že som asistentka na najvyššom súde, mám aj pozastavený výkon advokácie, v podstate koncipientkou som sa stala v roku 2007 a absolvovala som teda trojročnú prax a od roku 2010 až do roku 2015 som vykonávala samostatný výkon advokácie, od januára 2016 som teda na Najvyššom súde. Tak ako som povedala, skúsím niečo také vlastné, keďže ja som zažila tú trojročnú prax, mne osobne sa to zdalo dostatočné, čo sa týka nejakej odbornej prípravy, pretože je tiež pravda, že asi z toho ženského pohľadu som sa špecializovala na civilné právo, nerobila som trestné právo a už ako koncipientka som pojednávala a chodila do tej pojednávačky a robila som to, čo advokátka, čiže tá istá činnosť sa odo mňa vyžadovala. Žiadne obmedzenia v zmysle týchto občiansko-právnych konaní, obchodno-právnych tam nie sú ako pri trestných koncipientoch, takže tam to naozaj závisí od toho advokáta, koľko sa venuje tomu koncipientovi, nakoľko ho školí a aký mu dá priestor, takže neviem, myslím, že to bolo asi v polovici mojej praxe, keď som už bola advokátka sa zmenil zákon a prišla táto päťročná prax, padla teda aj u nás v kancelárii, lebo ja som teda vykonávala tú prax samostatne ako advokátka, lebo boli sme pohromade viacerí advokáti, k tomu by som sa dostala neskôr, lebo pre ženu je v dnešnej dobe viac než nemožné vykonávať sama tú advokáciu, hlavne teda, čo sa týka nejakého rodinného zázemia, alebo takýchto vecí. Takže keď prišla do platnosti táto päťročná prax, my sme sa vlastne zamýšľali, že čo bolo takým momentom toho, že prečo? Prečo sa tá prax zvyšuje, bolo to brané ako nejaká reakcia možno SAK na nejaký vtedajší stav a vlastne pamätám si, že bol vysoký nárast právnikov ako taký, proste právnické školy praskali vo švíkoch a v podstate bol obrovský nárast tých koncipientov, viem veľakrát to aj komora v podstate zviditeľňovala tú otázku toho, že tí koncipienti nie sú dostatočne pripravení, že kancelárie proste bez rozmyslu naberajú tých koncipientov a nie je potom priestor sa im venovať a vlastne ich nejako učiť. Nechcem nejak ďalej posudzovať, že aký je ten stav teraz. Padali tu rôzne štatistiky, že teda záujem o právo ako také, zároveň aj o tú profesiu advokátsku, teda koncipientskú, teda rapidne klesol, takže vlastne ja hovorím, že ja som už od roku 2016 nie som v tej advokácii, takže nechcem do toho nejako vstupovať, hovorím v tom čase, keď ja som bola advokátkou bolo teda tých advokátov a koncipientov veľmi veľa. Čo sa týka tej praxe, ja ani nevidím problém v tej dĺžke praxe, pretože popritom svojom účinkovaní som si všimla, že sú dve línie koncipientov, ktorí ešte vtedy po trojročnej praxi, ktorí bude chceli byť po praxi veľmi rýchlo advokátmi a chceli čím skôr absolvovať advokátsku skúšku, dať sa zapísať do zoznamu advokátov a vykonávať či už sami alebo ako partneri v kanceláriách, v ktorých boli a potom bola druhá línia koncipientov, ktorým vyhovovalo ostať u advokáta a v podstate urobili si skúšku, ale nedali sa zapísať do zoznamu advokátov, tým pádom boli ďalej vedení ako koncipienti a pojednávať chodili na koncipientský preukaz ďalej, čo si nemyslím, že nie je veľmi vhodné, že by to tak malo ostať, čiže tým som chcela v podstate povedať len to, že niektorým to bude vždy vyhovovať, že tá prax je dlhšia, a niektorí v tom

možno vidia nejaké bránenie toho, aby sa mohli rozvíjať, sa osamostatniť alebo niečo v tomto zmysle, takže treba sa možno zamyslieť na tou otázkou, že čo sa v dnešnej dobe sleduje, touto dĺžkou praxe, či chceme, aby sa to povolanie toho koncipienta a teda následne advokáta nejakým spôsobom zatraktívnilo, alebo chceme dosiahnuť práve nejaký opačný postup, nechcem povedať, že aby sa to zneatraktívnilo, ale skorej to, že aby ich bolo menej alebo tou kvalitou, tou praxou dlhšou, takže ďalšia vec ešte teda, čo som chcela spomenúť k tomu, neviem ešte máme minútku: je to, že strašne veľa ľudí, keď sa rozhoduje, vyjde z právnickej školy, sa rozhoduje, že aké povolanie právnické si vyberie, tak rozmýšľa nad tým, že či tých päť rokov, napríklad pre muža, mu stojí za to proste, že bude menej zarábať a nebude možno schopný sa v dohľadnej dobe postarať o nejakú rodinu alebo niečo také, to isté platí o ženách, či sa rozhodnú ísť týmto nejakým kariéry smerom, alebo teda skôr pozerajú na založenie tej rodiny, lebo im tam tikajú nejaké biologické hodiny, takže tam zas pokles tých žien v advokácii je značný. Takže toľko by bolo asi z mojich postrehov k tomu, myslím, že všetci čakajú už na nejakú diskusiu, takže Vám ďakujem veľmi pekne a odovzdávam slovo ďalej.“

JUDr. S.Bojnanský

„Dobrý deň, moje meno je Stanislav Bojnanský a reprezentujem Iniciatívu za lepšiu advokáciu v tejto diskusii. V prvom rade by som sa chcel pekne poďakovať FP PEVŠ za pozvanie do tejto diskusie a taktiež za ochotu a odvahu sa do tejto diskusie pustiť. Ako iniciatíva máme sa za cieľ sa dlhodobo venovať otázkam zlepšovania advokácie a tým posilňovania právneho štátu. Doteraz sme publikovali niekoľko odborných článkov a zúčastnili sme sa niekoľkých panelových diskusií. A pod otvorený list, ktorý sme adresovali ministerke spravodlivosti, v ktorom žiadame skrátenie koncipientskej praxe sa podpisovalo vyše 1700 podporovateľov prevažne z vedeckej, teda odbornej verejnosti a viac ako 44 advokátskych kancelárií a iných organizácií, ktorí zastrešujú okolo 10,000 členov. V tejto diskusii zastávame celkom jednoznačnú pozíciu, a to práve, že koncipientska prax by sa mala skrátiť na 3 roky. Štruktúra môjho príspevku bude obsahovať dva základné body, v prvom bode predstavím analýzu základného poklesu atraktivity advokácie po predĺžení koncipientskej praxe a v druhom bode predstavíme príčinu tohto poklesu. Tak v prvom substantívnom bode tvrdíme, že selektívny proces sa za posledných 5 rokov v dôsledku predĺženia vytratil, pre objasnenie sú zásadné nasledovné fakty. Záujem o štúdium na právnických fakultách na Slovensku sa prepadol o viac ako 60%, počet zapísaných študentov sa zmenil o 47% a tieto zarážajúce fakty sa nedajú vysvetliť jednoducho demografiou, ktorej pokles je iba 20%. Celkovo tento stav dotlačil fakulty, aby rušili prijímačky a brali na fakulty takmer každého. V porovnaní s medicínou, ktorá je podobne regulovaným odvetvím počet podaných prihlášok sa zvýšil o takmer 25% a na jedno miesto sa hlási viac ako 4,5% uchádzača, čo je štyrikrát viac ako v advokácii. V porovnaní s Českom, s ktorým máme podobnú právnu kultúru, počet záujemcov sa znížili z 5,4 v roku 2010 na 3,7 uchádzača v roku 2015, čo je viac ako trikrát. Dámy a páni, je teda jasné, že na Slovensku sa robí niečo zle. Keď susedné Česko s podobnou právnou reguláciou a podobne regulovaná medicína nečelia takto zásadným problémom. V druhom substantívnom bode Vám ukážem, prečo za problémy v advokácii môže práve päťročná prax, to v kontexte troch skupín obyvateľstva. Prvou skupinou sú mladí ambiciózni ľudia, ktorí strácajú záujem o advokáciu, kým úspešný start-up si môže človek založiť ako 18-ročný, najmladší poslanec Národnej rady mal 22 rokov, najmladší primátor mal 25 rokov a bežne konzultanti, audítori a manažéri sa dostávajú na serióznejšie pozície pred tridsiatkou, tak advokát môže začať zamestnávať ako 32-ročný a starší. Pre porovnanie s Anglickom alebo s Amerikou, plnohodnotnú advokátsku kanceláriu si môžete otvoriť už ako 24-ročný a opäť pre porovnanie s tým Českom – mladí ľudia si môžu založiť advokátsku kanceláriu o päť rokov skôr a nie je to teda náhoda, že mladí ambiciózni Slováci radšej riskujú prechod do inej krajiny, na iný trh, súťaž v silnejšej konkurencii, keď po predĺžení praxe sa zvýšil počet zapísaných slovenských koncipientov v Čechách o 300%. Druhou skupinou sú mladí ľudia z nízkoprijímových rodín, v ktorej si už advokáciu nemôžu jednoducho dovoliť. Dámy a páni, z prieskumov iniciatívy vyplýva, že až 65% teda, že až dve tretiny koncipientov na Slovensku, počas koncipientúry poberali minimálnu mzdu a tí čo neboli, zarábajú hlboko pod priemerom v každom regióne. Je skutočne zarážajúce, že v Prešovskom kraji sa koncipienti prebojovali do top 10 najhoršie zarábajúcich koncipientov v celom regióne. V praxi to znamená, že tí kvázi úspešnejší pracujú 5 rokov za réžiu a tí menej úspešní, nie sú ani finančne sebestační. Dámy a páni, toto je ďaleko širší spoločenský problém, ako to že koncipienti vyplakávajú, že majú málo peňazí. Mladí ľudia z nízkoprijímových rodín si nemôžu dovoliť 5 rokov študovať a ďalších 5 rokov pracovať v lepšom prípade za réžiu a byť dotovaní od rodiny. Takto nastavený systém bráni spoločenskej mobilite a likviduje zastúpenie advokátov zo slabších spoločenských vrstiev. Milí kolegovia, dávate tým jasnú správu spoločnosti, a to, že advokátsky stav je iba pre tých privilegovanejších. Treťou skupinou sú ženy, v ktorých očiach atraktivita advokácie po predĺžení praxe dostala K.O. Od predĺženia

praxe je pokles študentiek na právnických fakultách trojnásobne väčší ako pokles študentov. Päťročná prax teda zjavne pôsobí viac odradzujúco na ženy, ako na mužov. Čo predstavuje aj fakt, že sa znížilo zastúpenie žien v prvých ročníkoch na právnických fakultách o viac ako 6%. Od roku 2012 sa prepadol počet študentiek o 29,29%, tento alarmujúci prepad opäť nemôžete vysvetliť demografiou, ktorá je na úrovni 18tich percent. Opäť pre porovnanie s podobne regulovanou medicínou, na fakultu medicíny sa naopak zvýšil počet študentiek o 8,5%. Skutočnosť, že aktuálne nastavenie koncipientskej praxe neumožňuje skombinovať pracovný život a možnosť si založiť rodinu pred tridsiatkou, neznižuje záujem žien len o advokáciu, ale aj o štúdium práva. Čiže na zhrnutie by som povedal, že nie je iba otázka, koho si medzi seba pustíte na túto dlhú trať advokácie, ale otázka je, kto z Vás bude mať záujem, akí kvalitní ľudia, a či týmto ľuďom dávate férové podmienky, či všetkým rovnako dávate férové podmienky. Podľa nás kvalitní ľudia, v dôsledku toho, že sa vytratil selektívny proces a v dôsledku takto regulovaného, takto nastavenej regulácie, nemajú záujem a znižujete záujem týchto ľudí o advokáciu a po druhé tieto podmienky nie sú férové pre pre každého rovnako. Čiže bez atraktivity advokácie, kvalitu advokácie, a tak ako kolegovia z advokátskej komory povedali, že oni chcú zvyšovať kvalitu advokátov, bez atraktivity nedostanete. Ďakujem!“

JUDr. A. Erdősová

„Ďakujem veľmi pekne za prednesy, pre férovosť, sa budem snažiť stručnejšie trošku, bude to súčasťou toho výstupu na základe audiozáznamu, ktorý robíme a takže v celej tej verzii budete mať vyjadrenia p. JUDr. Kubinu aj v tlačenej podobe, skúsím teda teraz len stručne zhrnúť jeho stanovisko.“ — (JUDr. Erdősová predniesla podstatné časti vyjadrenia p. JUDr. Kubinu, diskusia pokračuje ďalej), celé stanovisko tu:

“Ja osobne, aj advokátska kancelária Dentons ako inštitúcia, jednoznačne zastávame názor, že dĺžka koncipientskej praxe by sa mala vrátiť na pôvodné 3 roky, a to čím skôr. Jej predĺženie na 5 rokov spôsobilo a spôsobuje nasledovné problémy:

1. *Výrazný pokles záujmu o štúdium práva (všeobecne a špeciálne u žien);*
2. *Ochod talentovaných záujemcov o štúdium práva do zahraničia;*
3. *Nedostatok kvalitnej konkurencie.*

Predĺženie koncipientskej praxe považujeme za opatrenie zbytočne obmedzujúce prístup k povolaniu a ako prejav nezdravého strachu z konkurencie. Kvalitná a zdravá konkurencia je však pre advokátsky stav nevyhnutná, ak sa naša profesia ako celok má ďalej pozitívne vyvíjať a napredovať v prospech našich klientov. Predĺženie praxe z dlhodobého hľadiska spôsobí, že advokátsky stav sa stane uzavretým spoločenstvom pokrýva inak spriaznených ľudí (najmä mužov), ktorí však budú odborne krpatieť, pretože nebudú mať žiadnu prirodzenú motiváciu sa vzdelávať a zlepšovať.

Ako kancelárii, ktorá nevyužíva koncipientov ako lacnú pracovnú silu, nám záleží na tom, aby sme dokázali zabezpečiť organický rast nášho tímu absolventmi našich právnických fakúlt. Napokon, snažíme sa vyhladávať talenty a dať im šancu už počas ich štúdiá. Od predĺženia koncipientskej praxe na 5 rokov však máme čím ďalej tým väčší problém tieto talenty nájsť, a podľa mojich vedomostí a informácií nie sme ani zďaleka jediní, čo majú tento problém.

Kvalita prípravy koncipienta na advokátske povolanie nezávisí od toho, koľko rokov odpracuje ako lacná pracovná sila pre svojho školiteľa. Kvalita tejto prípravy závisí v prvom rade od školiteľa samotného a od toho, akú prácu svojmu koncipientovi dáva a v druhom rade od prístupu samotného koncipienta, koľko času a kapacity (niekedy aj na úkor svojho voľného času a kapacity) je ochotný venovať svojej práci a príprave na budúce povolanie. Poznal som a poznám koncipientov, ktorí boli (sú) pripravení na výkon advokácie už po 1,5 až 2 rokoch praxe, a rovnako poznám advokátov, ktorí nie sú pripravení ani 3 roky po zložení skúšok a sľubu. Rozdiel medzi nimi nie je v dĺžke ich koncipientskej praxe, ale najmä v ich školiteľoch a v práci, ktorú im dávali robiť.

Pokles záujmu o právnické štúdium neznamená len menej kvalitných advokátov, ale aj menej kvalitných sudcov, prokurátorov, notárov či firemných právnikov. V konečnom dôsledku nie je postihnutý len advokátsky stav, ale všetky právnické povolania. Z týchto odradených talentov nám nevyrastú doma kvalitní lekári, IT špecialisti, vedci, učitelia alebo iní profesionáli potrební pre našu ekonomiku. Vyrastú z nich kvalitní právnici, ale v Česku, Rakúsku, Anglicku,

či USA, kde im v prístupe k vysnivanému povolaniu nikto nebráni.

Problém prípadného prebytku právnikov na trhu je potrebné riešiť podstatným zvýšením intelektuálnej náročnosti právnického štúdia a redukciou počtu právnických fakúlt, ale nie tým, že vystudovanému právnikovi kladieme do cesty umelé bariéry v profesionálnom uplatnení. Ostatné vyrieši trh, no to iba v prípade, ak na ňom bude existovať zdravá konkurencia tak na strane ponuky práce ako aj na strane záujemcov o ňu.“

JUDr. O. Mularčík SAK – diskusia

„Dovoľte mi, aby som sa v mene SAK vyjadril a potom pán podpredseda ma doplní. V prvom rade musím reagovať na niektoré slová, ktoré odzneli aj z úst p. poslanca doc. Beblavého. Nie SAK navrhovala do novely slovenského zákona o advokácii, aby to bola päťročná prax, a dokonca to nebol ani p. minister Borec, bol to poslancový návrh, ale áno, tak to vznikalo, dobre, podme na ďalšie argumenty, ktoré ste spomínali, ... povedal som Vám – to nenavrhovala SAK – dám Vám mikrofón? Poviete to za mňa?“

Doc. Beblavý

„Ja poviem to, čo treba, pán doktor, nie je dobré hovoriť nepravdu, bol to vládny návrh, presadzoval ho pán minister Borec, ako vládny návrh a pán minister Borec, predtým, ako predseda SAK o tom rokoval s predchádzajúcim vedením ministerstva ešte ako predseda SAK, on za to najprv lobbvoval ako predseda SAKU, keď sa potom ako predseda SAKU stal ministrom vo vláde Fica tak to aj presadil, takže sme boli svedkami kartelovej dohody medzi SAK, resp. vedením, lebo ako počujeme, nie všetci advokáti sú s tým stotožnení, medzi vedením SAK a stranou SMER, ktorá mala vtedy 83 poslancov v parlamente, takže sa nemusela so žiadnym koalíčnym partnerom dohodnúť, a vďaka tejto kartelovej dohode, a to bolo hneď po nástupe p. ministra presadené, bol to jeden z jeho prvých návrhov, to bolo, teraz neviem v decembri 2012 sme to tuším schválili definitívne, opravte ma, ak sa mylím, a bola to jedna z prvých vecí, ktoré on presadil. Takže viete to naozaj bol systém, že len pre nás a pre naše deti a pre naše záujmy. A ja dodnes, ja Vám tu poviem úprimne, ja som z toho rozhorčený, ja to nevnímam len racionálne, ja som z toho rozhorčený, pretože toto nie je cesta, ktorou by sme chceli, aby sa tie samosprávne povolania uberali, mňa tu nemusíte, pretože dnes prestíž poslancov je ešte nižšia ako prestíž právnických povolání, to je z mála vecí, ktorá klesá ešte hlbšie, môžete sa tu na mne odbavovať ako na poslancovi, ale pán kolega Bojnanský Vám odcitoval taký zoznam čísel, že ten je úplne nevyvrátiteľný a nehovoril som Vám to ja a ja niesom právnik, ja tu nemám právnikov som zamestnával ako manažér, nemám v tom žiaden svoj osobný záujem, len keď naozaj vidím tých ľudí, ktorým ubližujete v mene vlastných úzkych záujmov, tak ma to naozaj veľmi hnevá, naozaj ma to hnevá, ja som v tom emocionálne, viete, lebo Matovič plače, že mu otvárajú listy a ja sa hnevám, lebo Vy ničíte budúcnosť mladým ľuďom v tejto krajine a ja ich zastupujem, lebo ma nato aj zvolili. A ja Vám tu môžem odcitovať, ja Vám tu môžem odcitovať generálneho advokáta Súdneho dvora EÚ, p. Bobek, to nie je žiadny poslanec, ale ja už budem ticho, diskutovaný návrh na zvýšenie advokátskej praxe advokátskeho koncipienta, to je ten český, je čítankový príklad situácie, v ktorej sa profesný systém autoregulácie stáva nefunkčný a musí byť kontrolovaný politickým procesom. Ekonomický záujem skupiny advokátov, ktorého zmyslom je zvýšiť zisk na úkor celej spoločnosti, ktorá v konečnej fáze poniesie náklady na dva roky a vytlačiť mladšiu konkurenciu nie záujmom ani verejným ani profesným, to povedal Váš špičkový kolega, nie ja, špičkový Váš kolega, nemusí byť všeobecne vážený, keď je generálnym advokátom Súdneho dvora EÚ a ja sa teraz ospravedlňujem, ja už budem naozaj ticho, a preto som si aj s dovolením, keď teda pán kolega tu začal neúplne pravdivou informáciou, zobral slovo, pretože cca. o takých 15 minút sa začína rokovanie pléna, tak ja sa musím ospravedlniť, ja už reagovať nebudem. Ďakujem.“

JUDr. Mularčík

„Už môžem pokračovať, už ma nebudete prerušovať? Lebo je to neslušné čo ste urobili, viete?! Ja som Vám povedal, že SAK nebola iniciátorom tejto novelizácie, na tom trvám, som členom predsedníctva a nikdy som o takomto niečom nerokoval v tomto predsedníctve. Po otázkach z pléna – nemám dôvod klamať, pretože novela zákona o advokácii bola sprevádzaná mnohými poslancovými návrhmi, pokiaľ ide aj o výkaz aj školiteľa a podobne. To všetko sa dostalo do novely zákona o advokácii v parlamente a nie z iniciatívy SAK. Keď to budeme robiť so štatistikami, tak ako tu poodznievali, tak neviem, kto má aké štatistiky, ale pokiaľ ja mám oficiálne štatistiky, ktoré mám teraz čerstvo z komory vytiahnuté, tak v roku 2013 sme mali dohromady aj advokátskych koncipientiek aj advokátskych koncipientov 3120, plus mínus pár, som to úplne presne nezrátať. V roku 2016 – 2750, takže ten dramatický pokles je asi len 10%, to viete asi veľmi rýchlo vypočítať – to je ten

Váš dramatický pokles, to je hra s číslami. Pokiaľ ide o to, čo sa tu chce na tejto diskusii rozlusknúť, alebo povedať či 3 alebo 5 ročná prax, my sme sa zhostili tejto praxe a povedal som ako, snažili sme sa skvalitniť a skvalitňovať vzdelávanie, a nie je to o tom, že či máme alebo nemáme záujem na tom, aby bola 5 ročná prax, ja určite nie, a nikdy som také nič ani nepodporoval a SAK kľudne a kedykoľvek keď sa to vyargumentuje, a keď sa to schváli v parlamente, nám vôbec nebude chýbať 5ročná prax. Ja 25 rokov robím advokáta, mám 61 rokov, vychoval som nehovorím, že desiatky koncipientov až po advokátske skúšky, ktorí sú dnes advokáti a nikdy mi neprekážalo, z ktorej boli školy, čiže či to bolo z PEVS, či to bolo z PF UK, či to bolo u UMB BB, mal som absolventov z PF TU v TT, z každej školy som mal možnosť, je to vec individuálneho prístupu školiteľa a je to aj samozrejme individuálny prístup toho, kto chce robiť toto povolanie ako koncipient a chce byť advokátom. Vždy sa to podarilo doviest' do úspešného konca, ja nechcem dlho rozprávať, pretože možno to vyznelo zle na úvod, ale ja naozaj ja nemám tú vedomosť, povedal som za seba, pán podpredseda ma doplní, určite nemám tú vedomosť, že by sme my ako SAK boli iniciátori 5ročnej praxe, takže žiadna kartelová dohoda, aspoň zo strany vedenia SAK nebola a ak pán poslanec Beblavý hovorí o bývalom predsedovi a potom o ministrovi spravodlivosti, nazval to nonsens, súhlasím, ak to je tak ako to povedal, tak je to nonsens, nemám o tom žiadne vedomosti, pokiaľ ide o skúšky advokátskych koncipientov a podobne, tu odzneli nejaké námety, pozrite tie boli vždy náročné, neboli to jednoduché skúšky, určite boli ťažšie ako boli štátne záverečné skúšky, pretože je to širší rozsah, ide sa do rôznych detailov, do praxe a podobne, tak tie skúšky sme nie, že stažili, my sme ich skvalitnili, urobili sme viacstupňovú tú skúšku, to znamená že je tam písomný test, písomná skúška, je tam ústna skúška, odporúčania typu, že by tam mali byť zástupcovia súdov, my máme dlhé roky v skúšobných senátoch dvoch advokátov a ďalších dvoch máme sudcov najvyššieho súdu, poväčšine sudcov najvyššieho súdu, máme tam zástupcov generálnej prokuratúry, takže my nie sme uzavretá komunita, aby sme pri týchto skúškach neumožnili, aby tam vykonávali a boli aj skúšajúci aj iní ako sú advokáti. Kľudne sme ochotní ich zabsolvovať pred verejnou kontrolou. Takže určite SAK pri racionálnej úvahe, alebo aj pri návrhu, nebude sa vzpierať, aby bola tá koncipientská prax kratšia.“

JUDr. Erdšová

„Dobre ja len, ak môžem, lebo vidím, že pán Ďurica požiadal o slovo, ja by som to len doplnila s takou otázkou, na ktorú by sme možno chceli počuť odpoveď, trebárs aj od SAK ....“

Doc. Beblavý

„Dovoľte mi odcitovať článok denníka SME z 25. júla 2012: „Autorom o novelizácii zákona o advokácii nie je ministerstvo spravodlivosti, ktoré to predložilo na pripomienkovanie, ale SAK. Tak to aspoň vyzerá podľa vlastností elektronického dokumentu, zverejneného na internete, ako autor je uvedený Peter Kalata, zo spoločnosti KAT, SAK pardon, Kalata je riaditeľom odboru vnútorných záležitostí SAK.“

JUDr. Erdšová

„Otázka je, či táto formálna otázka presahuje aj materiálnu stránku diskusie. Ďakujem pekne za Vašu účasť. Aby som tú diskusiu posunula trošku ďalej, samozrejme vznikla tu istá konfrontácia, v konečnom dôsledku by som bola rada, keby sme to vedeli posunúť ďalej, po obsahovej stránke, teda už vieme, kto je toho autorom, otázka je teda či ten návrh bol opodstatnený, alebo nebol opodstatnený na predloženie praxe. Ja by som sa chcela spýtať, akoby takým premostením, k tomu čo tu odznelo, aj p. JUDr. Durica mimochodom spomínal že sú tu vlastne aj niektoré alternatívne spôsoby kvality testovania advokátskych koncipientov, spomínal tam rotáciu, JUDr. Macková hovorila o tom, že v tom frankofónnom modeli je tam možnosť praxe, alebo väčšieho preporenia vzdelávania na právnických fakultách s istou praktickou stránkou. Chcem sa teraz spýtať, aktuálne sme dostali na pripomienkovanie opis študijného programu v odbore právo, kde do toho opisu sa už dostávajú aj také tie kritériá, ako napríklad klientské vzdelávanie a oveľa väčšia orientácia na prax, či toto všetko môžu byť dokopy faktory a to je možno otázka aj smerom k advokácii, tak isto aj k SAK a prípadne aj na súdnu moc, že či máte predstavu, že by sa to mohlo urobiť nejakou kombináciou, že či je naozaj opodstatnené, trvať skalopevne na tých 5 rokoch v kombinácii so skúškou, s výkazom koncipienta o tom, čo absolvoval, lebo priznajme si, že niektorí koncipienti toho absolvujú viac, niektorí menej aj počas tejto praxe, že či tam je napríklad to kritérium veku je podstatné, pretože za súčasného stavu máme 28 ročných advokátov najskôr, lebo za stavu, keď to bola trojročná prax to boli 26 roční advokáti, zatiaľ čo ďalšie povolanie, ktorým je napríklad sudcovské povolanie, má určené kritérium 30 rokov. Čiže aby som to vlastne zhrnula, či SAK uvažovala nad alternatívou, to znamená, že nebolo by to päť rokov, ale povedzme možnosť absolvovať skúšky za kratšie obdobie v kombinácii

s výsledkom týchto skúšok, keby bol povedzme nadpriemerný, mohol by prejsť a mohol byť advokátom v skoršom období, eventiaľne v kombinácii s nejakou praxou, alebo so započítaním inej praxe, o ktorej tu bola tiež reč, že sú teda odborníci, ktorí absolvujú prax v nejakých iných firmách, môžu byť naozaj cajchovní a oveľa viac erudovaní ako skutočne koncipient, ktorý sa k relevantnej práci počas učňovských rokov vlastne ani nedostane. Takže to je otázka aj na komoru, a teda nechcela som tým zobrať slovo JUDr. Ďuricovi...“

JUDr. Veverka

„Ja si ešte dovoľm doplniť kolegu. Možno začnem od toho, čo ste možno teraz zhrnuli a ešte raz to poviem. A takto isto sme komunikovali túto záležitosť aj na UK v decembri 2016 a aj s Asociáciou za lepšiu advokáciu, ktorá má štatistiky od nás, ktoré teraz p. JUDr. Mularčík citoval. Ani dnes a ani na UK tieto štatistiky nepoužili a narábajú so štatistikami o záujme o štúdium na právnickej fakulte. To znamená, že tu nie je predsa priama úmera ani nemôže byť premisa, že každý kto chce ísť na právnickú fakultu chce byť advokát. To znamená jednoducho, že už len táto vec štatisticky nesedí a pán kolega veľmi dobre vie, že tieto štatistiky, ktoré sú tu citované a ja ešte si pomôžem tým prelomovým rokom a ešte zareagujem na pomer žien a mužov koncipientov, čiže v 2012 pred prijatím zákona, ktorý bol prijatý v januári 2013 bolo 1680 koncipientiek a 1439 koncipientov, po predĺžení praxe na 5 rokov je 1659 koncipientiek zapísaných, čiže je tam pokles o nejakých 19 ľudí, koncipientov je 1380, čiže tam je trošku výraznejší pokles. Čiže toto sú štatistiky, ktoré ste pán kolega, resp. Váš kolega Porvažník dostali k dispozícii a ja by som bol naozaj veľmi rád, preto som trošku rozladený zo vstupu pána poslancu, ktorý tu akurát rozvíril vodu a odišiel, nechcem to nejako ďalej rozoberať, ale vychádzal som z toho predpokladám, že sa tu dnes budeme vyjadrovať vecným slovom a budeme používať pri našej diskusii vecné argumenty. A toto sú argumenty, ktoré sú reálne, je mi ľúto, a ešte raz to poviem, že zástupcovia Iniciatívy za lepšiu advokáciu dlhodobo tieto štatistiky ignorujú a narábajú pojmami, ktoré nie sú priamo úmerné so záujmom študentov právnických fakúlt o pôsobenie v advokácii. Ďalšia vec, advokácia ako povolanie nie je z ľudskej stránky pre každého. Nie každý je schopný, teraz nemyslím z pohľadu odbornosti, ale aj z pohľadu mentálneho nastavenia človeka ako osobnosti byť v prvej línii. Uvedomme si, prosím Vás, túto vec, že advokát je slobodný a nezávislý, je to samostatne zárobkovo činná osoba, ktorá musí zvládnuť nielen kvalitnú prípravu na poskytnutie právnej služby, ale samozrejme musí vedieť získať klienta. Toto sa nikde na škole nikdy nikto nenaučí a to je tá koncipientická prax a aj napriek tomuto, nie každý kto do koncipientického stavu došiel, ako koncipient skončí, pretože po čase zistí, že jednoducho preňho advokácia nie je. A poprosím Vás, nemiešajme jablká s hruškami. Nemiešajme štúdium na právnickej fakulte a advokáciu, nedávajme tam absolútne rovnítko. Absolútne rovnítko tam nemôžete dať, nikdy. Nehovorme o ničom, čo nie je pravda, pretože tá štatistika, ktorú vy máte veľmi dlho, hovorí úplne o ničom inom. A keď sa bavíme o tom, ako má byť právny systém nastavený, ešte raz to zopakujem, pre nás koncipientická päťročná prax nie je cieľom. Toto sme komunikovali vždy, aj to komunikovať budeme. Ďalšia vec, ktorú ste otvorili, ktorej sa tu nikto nedotkol. Zase, nemenovaný pán čo odišiel, ale musím to povedať, lebo on vytiahol štatistiku nejakých 24 krajín z 28 krajín a dĺžku praxe. Uvedomme si jednu vec, systém výchovy koncipienta na Slovensku je diametrálne odlišný od rakúskeho modelu, od nemeckého modelu, od francúzskeho modelu, jediné čo máme rovnaké je český model. Preto ma opäť prekvapilo, čo tu odznelo od zástupcu za lepšiu advokáciu, a na základe čoho je to tvrdené, rád by som sa to dozvedel, že v Českej republike si môže advokát založiť advokáciu skôr o 5 rokov. Jediný rozdiel medzi slovenskou a českou právnou úpravou, sú dva roky rozdiel v trvaní koncipientkej praxe, teda neviem na základe čoho tvrdíte to, čo ste povedali. Uvedomme si ale rôzne modely od krajiny ku krajine, kde koncipient ako slovo, ako ho poznáme v Čechách a na Slovensku, napríklad v Nemecku neexistuje. Tam je referendár, ktorý je platený štátom. On skončí ako absolvent právnickej fakulty, robí dve veľmi ťažké skúšky, keď urobí tú druhú v závislosti od počtu bodov, ktoré získa - prvé miesto z právnických povolaní je sudca, kam môže ísť, druhé je prokurátor, čiže štátny obhajca a až na treťom mieste je advokát. Celý systém vzdelávania ale platí štát. Potom štát má úplne iné postavenie v kontexte výchovy koncipientov a akéhokoľvek nastavenia. Na Slovensku je advokácia čisto slobodné a nezávislé povolanie, vrátane prípravy na výkon povolania advokáta. To si tiež treba uvedomiť a nehádzať tu len pojmami, že prax taká onaká. Ale nie je ani cieľom, to čo tu zase odznelo, ťažko sa k tomu vyjadruje, rád by som si podiskutoval s p. poslancom, lebo ťažko je to, keď také tvrdenie hádže na stôl a potom nie je možnosť nato ani zareagovať. Je to pomerne zložité, ale prosím Vás vnímajme tento kontext, o ktorom hovorím, pretože mám pocit, že mnoho čo tu odznelo, je výsostne pocitová záležitosť. My narábame a vždy sme narábali s nejakými štatistikami. A ešte poviem jednu vetu, keď dovoľíte, výsledky skúšok, advokátskych - momentálna úspešnosť je možno na úrovni 30-tich %. To sú ľudia, ktorí končia teraz ako tretiaci. My máme k tomu čo povedať, preto sa snažím túto optiku k tejto téme trošku rozšíriť,

pretože toto naozaj nie je čiernobiele. A poprosím, aby tieto štatistiky, aby bolo s nimi naozaj korektne narábané a rád by som teda vedel, z čoho ste teda ten český príklad vydedukovali, rád by som to vedel. Ďakujem!“

JUDr. Ďurica

„Ja nebudem teda oponovať kolegovi, mám teda akože takú otázku na kolegov, lebo mňa to teda aj z osobného dôvodu naozaj zaujíma, pretože vidíme, ten pokles kvality, nielen teda už u tých koncipientov, ale aj dlhodobý pokles. V čase, 2008, v čase, keď ja som to ešte sledoval, že som bol v štádiu prípravy, v 2007 som robil skúšky a v 2008 moji kolegovia ešte dorábali nejakí, v 2012 bola táto novela prijatá, mňa teda zaujíma, čo sa za 5 rokov udialo také dramatické, čo tu nebolo predtým keď to poznám v zásade odkedy som začal študovať právnickú fakultu, viem, za akých podmienok ľudia končili, viem, za akých podmienok sa ľudia zamestnávali a zamestnávali sa oveľa ľahšie, keďže ich bolo oveľa menej, ako potom čo ja som končil vysokú školu v 2003. Snažím sa to pochopiť ľudsky, čo sa tak dramaticky za tých 5 rokov stalo, že bolo treba pristúpiť k takémuto obmedzeniu, ktoré sa navyše argumentuje iba zvýšením kvality. To znamená, že predkladateľ toho zákona, teraz ani nebudem hádať, kto to bol, ale zaujíma ma to z toho pohľadu, že čo za tie 4 roky dokonca sa udialo, že sme museli pristúpiť k takémuto krajnému riešeniu.“

JUDr. Erdósová

„JUDr. Šikuta nám odchádza, som chcela ešte jednu otázku, ak môžem, že dnes to vzdelanie na právnických fakultách, že aj UK pristúpila nato, že zrušila prijímacie pohovory, tak jeden z tých argumentov, ktorý zaznieva z praxe je, že absolventi dnes možno nespĺňajú také kvalitatívne nároky ako spĺňali v minulosti, chcem sa teda spýtať, či aj súdna moc, aby sme ešte využili teda Vašu prítomnosť, ak dovoľíte, či reflektuje teda to, že ten koncipient keď prichádza, ako trojročný koncipient, pretože ešte nemáme bilanciu na päťročných koncipientov, je inak pripravený, ale že či už teraz vnímate nejaký rozdiel v kvalite prípravy absolventov právnických fakúlt v minulosti a v súčasnosti. Že či jedno z tých opatrení, a teda teraz len hádame, tú otázku pokladám všeobecne, nemôže byť aj v tom, že dnes tí absolventi sú menej kvalitní, alebo menej orientovaní na prax?“

JUDr. Šikuta

„Ja to neviem vyhodnotiť, keď pravdu poviem, pretože ja som len pred rokom prišiel na Slovensko, po 20 rokoch, to znamená, že ja, samozrejme, som bol v kontakte s ľuďmi, ale ja to neviem vyhodnotiť, by som kľamal, keby som povedal čokoľvek. Ale pravdu je, že tak ako si myslím a povedal som vo všeobecnosti, väčšia dĺžka praxe by mala znamenať väčšiu kvalitu, ale nemusí to tak byť vôbec. Tým, že bolo alebo teda je, veľa právnických fakúlt alebo právnických škôl, tak si myslím, že aj ten samotný fakt prispieva k tomu čo tu bolo povedané, že sa znižuje kvalita pre prijímanie na tie školy, a teda tie školy sú hodnotené podľa, pokiaľ viem, študentov, takže tie školy majú záujem prijať najviac tých študentov a potom s tým musí súvisieť aj tá výslednosť, pretože keď je veľa škôl, pretože keď je jedna prestížna škola a niekoho vypustí, tak sa dá očakávať, že je teda vysoko odborný, ale keď tých škôl, len tak poviem desať, tak potom keď vypustia veľa, tak potom tá konkurencia, no konkurencia, aká je to konkurencia aj tým štatistikám, ja som to pozorne počúval, tam ja tiež nevidím nejakú príčinnú súvislosť, ak aj klesol počet tých, ktorí idú do advokácie ako napríklad a nie všetci idú do advokácie, to znamená že to nie je kritérium žiadne, ale aj keď klesol počet, tak to môže súvisieť aj s tým, že ten boom, ktorý tu bol keď všetci absolventi, alebo väčšina absolventov stredných škôl, išlo na právnické fakulty, lebo ich tu bolo veľa alebo je tu veľa tých právnických fakúlt, tak potom samozrejme, že bolo veľa tých absolventov. Treba si tiež povedať, že veľa absolventov právnických fakúlt tiež nerobí právnické povolanie, idú robiť do úplne inej brandže. Takže odpoveď na Vašu otázku ja neviem.“

JUDr. Erdósová

„Ešte moja posledná otázka, ktorú som na Vás mala, ak môžem, je tam hranica 65 rokov pre sudcu, kedy môže byť odvolaný prezidentom z funkcie, nemyslíte si, že je to diskriminujúce, môže niekto posúdiť, že naozaj ten 65-ročný skúsený sudca, duševne bodrý, nie je pre tú súdnu moc, pre jej výkon väčším prínosom ako povedzme jeho 30-ročný kolega? Lebo viete o čo mi ide, či to kritérium veku vlastne môže byť relevantný faktor? Tí 30-roční sudcovia sa preukázali vzhľadom na vek ...?“

JUDr. Šikuta

„Je to jasné, pri mentálnej práci je to iné, ako pri fyzickej práci. Pri fyzickej práci už ten človek vekom stráca tú fyzickú silu a už nemôže mať taký výkon, ako keď bol mladší. Pri mentálnej práci je to naopak, pokiaľ ten

človek je zdravý a zdravo zmysľajúci, tak naopak čím je starší, tak tým má viac skúseností. Ale myslím aj tam musí byť nejaký objektívny limit, u nás je to 65 rokov, Štrasburg má 70 rokov a nikto to nespochybňuje, tak možno by sa dalo tú hranicu posunúť, vzhľadom nato, že sa zvyšuje, bude zvyšovať dôchodkový vek tak možno na tých 70 rokov tak isto, alebo 67, to je otázka potom konsenzu už politického alebo tak, ale jednoducho podstatné je iné, podľa mňa je podstatné, aby boli stanovené jasné pravidlá, a keď sú stanovené jasné pravidlá, tak každý sudca, povedzme keď hovoríme o sudcoch vie s tým počítať a viem, že keď dosiahnem 65 rokov, tak povedzme ku koncu kalendárneho roku odidem a som si uzrozumený s tým, tak isto v Štrasburgu, keď vedel, že dosiahne 70 rokov, tak v ten deň kedy dosiahol tak skončil, ale pravidlá keď sú fér, tak sa rešpektujú. Takže keď vychádzame z toho, že je stanovený vek, limit 65 rokov a je teda zdravý sudca mentálne, tak si myslím, že môže odchádzať ako v plnej tej mentálnej sile aj keď je treba zase povedať, že to je ďalšia vec, o ktorej sa tu nehovorilo, že Slovenská a Česká republika a krajiny východnej Európy, prechádzajú takým legislatívnym vývojom, že ani právnici sa nevyznajú, ktorý právny predpis platí v západných krajinách je omnoho lepšia stabilita. Vo Veľkej Británii, tam platí nejaké rozhodnutie z 19. storočia a je stále platné a je stále použiteľné, to znamená, že sú ďalšie špecifiká, pre ktoré by možno hovorili, že na Slovensku ten advokát, ten koncipient potrebuje dlhší čas na to, aby sa s tým všetkým oboznámil a aj s tými zmenami, ako som povedal, keby nebol systém ASPI, kde si dáte čas v ako znení bol platný ktorý zákon, tak to nikto nevie a to advokáti, právnici veľmi dobre vedia. Ja ďakujem veľmi pekne za pozvanie a budem veľmi rád, ak budem môcť aj v budúcnosti môcť nejak prispieť. Takže ďakujem.“

JUDr. Erdšová

„Ďakujem pekne za účasť. Takže vraciam sa asi späť k tej otázke, by som to tak všeobecne prepojila, že či ten vek je kritériom? To znamená, že ten vek tých 30 rokov pre sudcov, či tento limit sa uvažuje u nás v rámci advokácie, teda u nás je to reálne 28-rokov kedy sa najskôr môžu stať advokátom, podľa súčasnosti, minulosti to bolo 26, takže či toto je tiež podstatné? Či je tam podstatná tá prax, a či je to aj otázka úrovne absolventov?“

JUDr. Bojnanský

„Vďaka, tak ja by som sa chcel vyjadriť k niekoľkým bodom keďže niektoré body boli priamo adresované na nás. Podľa mňa je celkom prozaické a celkom podčiarkuje situáciu, že prvým argumentom SAK, teda p. kolegu Mularčika, že my sme to vlastne ani neurobili. Čiže toto celkom dokazuje, aký máte postoj a veríte päťročnej praxi. A druhý bod a to podľa iniciatívy ani nie je podstatný bod, kto to predkladal, kto to nepredkladal, podľa nás je celkom jednoznačné, že sú negatívne vplyvy celkom jednoznačné. Prečo to teda potom nezmeniť, prečo to nezmeniť hneď teraz? Potom ste nás obvinili, že nepoužívate relevantné štatistiky čo sa týka žien a Vy ste konkrétne vytiahli štatistiky o koncipientkách. Tak toto by som trochu objasnil v tom smere, že koncipientky sú už ženy, ktoré ste Vy citovali, už spravili svoje rozhodnutie kariérne, teda už vyštudovali právo a už boli zapísané ako koncipientky. My sme vybrali tieto študentky preto, lebo tieto študentky vybrali, urobili rozhodnutie aspoň, čo idú študovať teraz nedávno, Vy už hovoríte o ľuďoch, ktorí to rozhodnutie už urobili, už vyštudovali a boli zapísané ako koncipientky. Pre nás je relevantná štatistika skôr študentky. To sú tie ženy, ktoré robili to rozhodnutie, či vôbec chcú študovať právo a či budú koncipientky po novele, preto relevantná štatistika sú podľa nás študentky, kde tie čísla zarážajúce sú a druhá vec je tá, ako ste Vy povedali, 10% tam 10% sem ..“

JUDr. Erdšová

„Chcem sa spýtať, Vy máte teda štatistiky, ktoré by robili prieskum aktuálne teraz študentiek, ktoré sa rozhodujú ďalej pôsobiť v advokácii podľa tohto kritéria, alebo zároveň aj štatistiky v tomto zmysle, lebo tam ste spomínali kritériá rozhodovať sa vôbec ísť študovať právo, že či jedinou tou motiváciou je pôsobenie ďalej v advokácii? Disponujete štatistikami aj o 18-ročných ľuďoch, ktorí sa rozhodovali ísť robiť právo, aj napriek tomu, že nevedeli čo obnáša advokácia?“

JUDr. Bojnanský

„Samozrejme, túto otázku je zistiť pomerne náročné, avšak my vychádzame z toho predpokladu, teda nemáme presne informáciu, koľko študentiek chcelo robiť právo predtým a potom, ale my vychádzame z toho čísla, ktoré máme a som ich hovoril vo svojom príspevku a sú celkom jednoznačné, že záujem od študentiek klesá, to je fakt. Taktiež mám neoficiálne čísla, že taktiež záujem o advokáciu má tak 10% ročníka, čo taktiež poklesol. A keď tieto dve množiny dáme dokopy, tak je celkom jasné, že celý ten selektívny proces, teda žien, ktoré

idú do systému je menej, z tohto konkrétne vychádzame. Pokiaľ nemáte na toto konkrétne reakciu ...“

JUDr. Veverka

„Mám, mám viacero reakcií. Zase sa točime dookola, preto som poprosil, skúsme narábať s tými štatistikami korektné. To že Vy urobíte štatistiku u niekoho, kto nie je ešte ani študentom právnickej fakulty, ja Vám garantujem, že nemá absolútne žiadnu predstavu o tom, že čo to znamená advokácia, a že čo to znamená byť vôbec koncipientom, advokátom. Hovorím to preto, lebo robíme v rámci dňa advokácie prednáškové semináre pre stredné školy a pracujeme aj s mladou generáciou a tá mladá generácia je aktívna a pýta sa nás a snažíme sa jej vysvetliť, čo je advokácia, aké je poslanie advokácie, a čo to znamená byť koncipient a advokát. Ale opäť ste tú štatistiku použili v kontexte, ktorý som hovoril, že nie moc obstojí. To, že či sa niekto v prvom alebo druhom ročníku štúdia na právnickej fakulte rozhoduje alebo nerozhoduje pre advokáciu, ďakujem za tú repliku, pretože bola úplne trefná, veľmi často nevie o čom to je a môžem hovoriť aj za seba, keď som sa až ako tretiak dostal ako asistent do advokátskej kancelárie, až vtedy som zistil, o čom to je. Takže narábať so štatistikou, kde sa niekoho opýtate, že čo chcete byť, keď skončíte fakultu? A nechceli by ste byť náhodou advokát? Lebo neviem, ako boli tie štatistické, anketové otázky boli postavené, opäť to tú štatistiku do veľkej miery relativizuje, lebo Vám garantujem, že miera poznania študentov právnických fakúlt v tých prvých ročníkoch, nielen práva ale aj schopnosť rozlíšiť medzi jednotlivými právnymi profesiami je pomerne malá. Takže hovorím o štatistikách, ktoré sú naozaj reálne. My narábame so štatistikami komorovými, čiže reálne zapísanými ľuďmi do komory. Môžete si urobiť analýzu, nespochybňujem, že to robíte, ale skúsme byť korektní v tom, že tých ľudí, neviem ako ste sa opýtali, neviem, v ktorom štádiu ste sa ich opýtali. A prosím Vás, berme do úvahy to, že miera ich poznania je pomerne malá. Ja som bol pred nejakými tromi rokmi prednášať na PF UK, riešila to ELSA. Dúfam, že to takto môžem povedať na tejto konkurenčnej vysokej škole, ale myslím, že je to dôležité. Sama ELSA, to je združenie študentov práva, sama ELSA pociťovala veľký deficit, medzi študentmi v oblasti rozlišovania medzi právnickými profesiami a sama ELSA prišla s iniciatívou, ktorú veľmi vítame, ako komora aj kancelárie tam boli pozvané, vysvetliť študentom práva rozdiel medzi profesiou sudcu, prokurátora a advokáta a v tom piatom ročníku boli naozaj tie reakcie také, že tí ľudia ani nevedeli. Asi je iluzórne si myslieť, že teraz bez urážky, nejaký 18-, 19-, 20-ročný človek, česť výnimkám, ktorí keď sa narodila povedia, že chcem byť advokátom, nemá objektívne ako tieto veci uchopiť, preto nezneužime tú štatistiku do nejakej čiernobielej štatistiky. To, že tie vyjadrenia sú také aké sú, ja to nespochybňujem, ale skúsme byť korektní z pohľadu toho výsledku, lebo opäť sa vraciate k tomu, ako keby každý kto študuje právo musel skončiť v advokácii a musel chcieť ísť do advokácie. To tak nie je. Byť advokátom nie je ústavné právo. To znamená, že je to dobrovoľné rozhodnutie sa absolventa právnickej fakulty, preto musí byť najprv absolvent právnickej fakulty. Tiež nie každý po absolvovaní právnickej fakulty chce byť advokátom, z praxe Vám môžem bez problémov deklarovať, mnoho prípadov je takých, nielen v mojej advokátskej praxi, ale aj u kolegov, že mladí začínajúci koncipienti po dvoch týždňoch až mesiaci z advokácie odišli a išli sa zamestnať, pretože zistili, že advokácie jednoducho pre nich nie je. Takže nerobme tu hon na čarodejnice, ale skúsme byť konštruktívni v debate. A tie čísla, ktoré sme tu hovorili, tie čísla Vy už máte veľmi dlho a fakt je mi ľúto, že ich nepoužívate ako argumenty, lebo tam sú tie argumenty skryté, plus mínus 10% posun, to neznamená, že nám je 10% jedno, to nehovoríme, my sme to do tejto polohy nedali. JUDr. Mularčík hovoril o tom, že 10% pokles bez ďalšieho hodnotenia, ale čo sa týka čísiel a preto som porovnával tie dva roky spolu predĺženia koncipientkej praxe, sú tam tie rozdiely minimálne. Čiže to čo hovoríte, jednoducho ako argumentácia neseďí vo vzťahu k stavovskej organizácii, ktorú kritizujete za prístup k povolaniu. Keby to tak bolo, tak je tu dramatický pokles a prepád počtov koncipientiek žien a koncipientov mužov, to tak ale nie je. Takže hovorme veci, tak ako reálne sú.“

JUDr. Macková

„Áno ja mám k tomuto krátku poznámku, na ukončenie diskusie o prezentovaných štatistikách. Samozrejme, ďakujeme Iniciatíve za lepšiu advokáciu za iniciatívu, z hľadiska princípu demokracie sme sa tým zaoberali veľmi podrobne a štatistiky, ktoré ste uviedli, sme vyhodnotili ako indikátory istých trendov, ale rozhodne tam nie je priama úmera, to znamená prepojiť to so znamienkom „rovná sa“ nie je možné, ja som robila socio-právny výskum a hneď na prvý pohľad je to zrejmé. Na druhej strane, keď vezmeme 5-ročnú koncipientkú prax, z pohľadu rodovej rovnosti a rovnosti šanci to iste má a bude mať vplyv na rozhodovanie mladých ľudí a na mladé ženy a ich voľbu povolania aj v rámci jednotlivých právnických profesií, a čo my ako ústredný orgán štátnej správy by sme určite nechceli vidieť je 90% mužov v advokácii. Áno, možno jedného dňa, pokiaľ by to išlo týmto smerom, to nemôže byť v záujme žiadneho moderného a demokratického štátu. To znamená,

že jedna vec je kritický alebo skeptický postoj k tým konkrétnym číslam, ale to nevylučuje objektívne vnímanie vývoja alebo tendencií, ktoré sa tu objektívne začínajú črtiť. Ešte by som si dovolila reagovať aj na zástupcov komory, čo sa týka Nemecka a iných krajín, my to máme samozrejme vyhodnotené podrobne, aj čo sa týka mzdových nákladov a tak ďalej. Chcem len povedať, že - áno každý systém má svoje špecifiká a nedá sa to enblock transplantovať na Slovensko, ale predsa len by sme chceli, aby bolo Slovensko v európskom priestore nejakým spôsobom zaraditeľné. Aby bola zabezpečená aj kvalita, ale aby sme neboli úplnou výnimkou v tom zmysle, že náš systém nie je kompatibilný s nikým. Ten prvok väčšej flexibilitnosti vidíme takmer všade, lebo to môže obohatiť aj koncipientskú aj advokátsku prax. V tejto súvislosti by ma teda zaujímalo aké formy praxe, okrem tých, ktoré sú vymenované v zákone o advokácii, by zástupcovia advokátskej komory považovali za vhodné z hľadiska obsahu, kvality a podobne. Či by sme sa mohli začať konštruktívne baviť aj týmto smerom, a tiež ako vidíte ďalší vývoj resp. súčasnú úroveň špecializácie v nových odvetviach práva v rámci Slovenska, aby sme udržali krok s vývojom nových odvetví práva.“

JUDr. Veverka

„Tá prvá otázka, či som to správne pochopil, máte na mysli vzdelávanie, alebo ako?“, JUDr. Macková: „nie, myslím započítanie nejakej inej praxe, aký teda typ praxe by zodpovedal kvalitatívne, napríklad rok, alebo nejaká pomerná časť“. JUDr. Veverka: „ja to tu mám aj spoznámkované, len hovorím, že k tej právnej praxi, inej právnej praxi, my započítavame inú právnu prax aj teraz, samozrejme opäť poviem, že si treba uvedomiť zásadný rozdiel v právnej praxi koncipienta a akéhokoľvek iného právnického povolania. Sú to naozaj úplne iné svety v rozmyšľaní, pretože advokát je ten a koncipient by sa mal tam mentálne dostať, ktorý rieši problémy klienta a vždy musí nájsť riešenie a často nielen jedno, ale viacero. To znamená, mentálne nastavenie mozgu advokáta, keď to takto poviem, alebo prístup advokáta, rovná sa aj koncipienta k svojmu klientovi je úplne odlišné ako sudcu, prokurátora a iného subjektu – myslím teraz iné fyzické osoby s právnickým vzdelaním. Toto asi tiež treba povedať, lebo jedine advokát jednoducho musí tomu klientovi poskytnúť právnu službu, za ňu zodpovedá a musí mu ju poskytnúť tak, aby z nej mal nejaký ošoh. Toto nie je v žiadnej inej právnickej profesii. V tomto je advokácia výnimočná a musí takáto byť, pretože, keď sa vrátim k slobode nezávislosti výkonu advokácie, je to súčasť právneho štátu. Advokácia musí byť nezávislá od štátu, pretože sudca je štát, keď budem v tej trestnoprávnej rovine – prokurátor je tiež štát a ten občan – jediný, kto sa o neho postará, ľudsky povedané a pomôže mu obhájiť jeho občianske práva, ľudské práva a občianske slobody, je ten advokát nezávislý na systéme. Toto je tiež vec, ktorú si treba uvedomiť, a preto jednoducho nespájame tieto veci v jedno, v jednej línii a to nielen vo vzťahu k nejakým výstupom štatistickým, čo sa týka záujmu. Naozaj až vtedy, keď sa človek stane koncipientom pochopí a tiež nemusí pochopiť vždy, v závislosti od toho v akej kancelárii pôsobí. Tým sa chcem čiastočne dotknúť tých miezd a ja som trochu šokovaný, že z úst, no dobre nebudem ho už spomínať, pretože tu je opäť totálna schizofrénia. Advokácia je slobodné a nezávislé povolanie a uvažovať nad tým, regulovať odmeny v rámci slobodného nezávislého povolania zo strany štátu je absolútny nonsens. To je niečo nepredstaviteľné. Štát má svoje úlohy, štát nemá čo riešiť súkromný sektor. To je súkromný sektor a toto sú prosím Vás opäť veci, kde tu narábame opäť s nejakými pocitmi, že tak teda to budeme regulovať štát, nie. Štát môže regulovať súd, môže regulovať prokurátorov, môže regulovať notárov, ktorí sú tiež prenesený výkon štátnej správy, ale nie advokátov. Nemyslím teraz len advokátov, ale myslím každé slobodné povolanie, aby to nebolo také, že sa dostávame na nejakú rovinu jedinečných a výnimočných, tak to nechcem, aby to vyznelo, ale súkromný sektor. Jednoducho advokát, ktorý nemá garantovanú žiadnu prácu od štátu, každý jeden advokát si musí svojho klienta získať, musí ho presvedčiť, že ja som ten najlepší, notár to robiť nemusí, ale toto sú dôležité veci.“

JUDr. Erdősová

„Ja len ak by som mohla, chcela by som tú diskusiu posunúť, vzhľadom na krátkosť času. Myslím, že na tom sa asi všetci zhodneme, aké náročné povolanie to je, chcela by som to prepojiť aj na to čo spomínala p. JUDr. Macková a JUDr. Ďurica, že či teda komora uvažuje nad nejakou alternatívou trebárs päťročnej praxe, či tam padali návrhy a možno je tomu otvorená komora aj do budúcnosti hovoriť o týchto otázkach, že napríklad kombinácia štvorročnej praxe a preukaz toho, že ten advokátsky koncipient toho absolvoval viac, alebo povedzme nejaké prepojenie alebo nejaká rotácia v rámci iných právnických profesií, alebo teda započítanie nejak inej praxe, ktorá vypadla z aktuálneho znenia zákona o advokácii s výnimkou teda uznávania skúšok, ale teda iná prax z toho vypadla v rámci prokurátorskej áno, v rámci notárskej, ale tam ide teda o to, že tam tí prokurátori sa dokážu za kratší čas stať prokurátormi a zároveň sa im uznáva prokurátorská skúška

za advokátsku skúšku.“

JUDr. Veverka

„Moment, teraz hovoríme o uznávaní skúšok a hovorili ste o praxi, to sú ale dve úplne odlišné veci.“

JUDr. Erdősová

„Ale ak absolvujú skúšku, tak de facto majú pri uvedených za sebou kratšiu prax.“

JUDr. Veverka

„Že sa uznáva skúška či sudcovská alebo prokurátorská je pravda, ale uznáva sa, započítava sa prax vyšších súdnych úradníkov, sudcov a prokurátorov. To sa započítava, ale to zasa, aby korektná informácia odznela. Nezapočítava sa iná právna prax, nazvem to podnikového právnik, pretože koncipientská prax a veci toho koncipienta, s ktorými koncipient príde do styku a to mentálne nastavenie, preto hovorím, uvedomme si, že ten koncipient je v úplne inom prostredí, preto sa nezapočítava, lebo ako bez urážky, keď niekto robí jednu časť práva a započítavali by sme mu takúto prax, pôjde na advokátske skúšky a v momente keď urobí advokátske skúšky, zjednodušene povedané, zajtra bude môcť poskytovať právne služby v najširšom slova zmysle z každého odvetvia práva.“

JUDr. Ďurica

„Trošku budem oponovať, lebo nemyslím si, že sme taká elita ako vyznievame a nebudem robiť obhajcu tomu, koho nechcete menovať, ale má v určitom, ale to je celospoločenský problém, má v určitom ohľade pravdu a nikdy mi to nedošlo v takom kontexte, ako to on povedal, keď mal svoj príspevok, že skutočne obávam sa, aby sme nepremeškali aj my tú možnosť, kedy nám spoločnosť umožňuje regulovať si svoje veci sami, tak ako to jednoznačne premeškali kolegovia sudcovia, a aby potom skutočne nenastala situácia, kedy do toho skočia politici, resp. zákonodarná moc a povedia nám, tak mali ste svoj čas, už tá spoločenská vôľa neplatí, ideme ďalej, nedokázali ste si to sami dostatočne. Čiže to ako nie je na obhajobu toho, ale treba vnímať aj tento koncept. Nemyslím si, že som jedinečný a teda stretávam sa takmer na dennej báze so svojimi kolegami z ostatných európskych krajín pravidelne, nemyslím si, že som jedinečný, možno len v tom, že od roku 1993 sa tu v priemere Zbierke zákonov zverejní priemerne 600 všeobecne záväzných právnych predpisov, čo je naozaj v porovnaní s Českom aj Maďarskom veľký unikát, ale skutočne tá iná právna prax v postavení šéfa právneho oddelenia, alebo napríklad, alebo aj člena, ja to viem, lebo som robil aj v InHouse, robil som banke, robil som na Úrade Vlády, nevravím, že je, ten § 6 ods. 2 ak chcete vedieť, tak ten vypadol, takže tá iná právna prax už ani nie je zákonný titul zmocnenia, aby to komora mohla, tú vyhlášku ste zrušili, takže ešte pre prijatím zákona vlastne, teda tej novely, pardon. Takže nemyslím si, že je to až také špecifické. Nikdy som nefandil tým tendenciám, a nielen kolegov advokátov, ale aj celkovo právnikov, že my sme niečo viac ako ostatní ľudia, práve naopak, myslím si, že sa máme čo učiť aj zo sveta, alebo teda aj z ostatných členských štátov EÚ a skutočne v pozícii právneho oddelenia, kde rieši obchod, korporátne veci, pracko rieši, chodí na pojednávania z rôznych oblastí, čiže to, že tam nie je to trestné právo, okej to beriem, ale preňho ten klient, dajme tomu toho oddelenia nejaký marketing, alebo HR z toho pohľadu klienta ako advokáta, čiže tam nie je veľký rozdiel, netvárame sa, že je. Skutočne v oblasti trestného práva samozrejme, že je to unikát, k tomu sa nebudem vyjadrovať, lebo som to nikdy nerobil a nikdy ani robiť nebudem. Ja nesúhlasím ani s tým vyzdvihovaním takej tej sui generis povahy toho, keď som sa rozprával s mojím kolegom z Rakúska, tak asi pred 10 rokmi, tak presne o týchto veciach sme sa bavili, tak mi povedal, to z toho si nič nerob, dneska je rýchlejšia doba tento spoločenský konflikt si budete musieť prejsť, aj my sme si tým prešli v 60., 70. rokoch, bohužiaľ, Vy ste teraz tam, kde mi sme boli predtým, áno asi, že treba nato čas. Ale treba o tom diskutovať aj v rámci komory.“

JUDr. Erdősová

„Áno, vyzzerá, že komora je vcelku otvorená diskusiam. Dám ešte slovo pánovi doktorovi, a potom by som ak dovolíte dala priestor na otázky z pléna, na doplnenie k tejto diskusii, aby to teda nebol len určitý uzavretý okruh.“

JUDr. Bojnňanský

„Ja by som sa chcel ešte vyjadriť k ostatným bodom. Tá štatistika ohľadne žien si myslím, že nie je až taká kľúčová a vyzval by som teda kolegov zo SAK, aby sa vyjadrili aj k ostatným bodom, o ktorých sme

rozprávali, ktoré boli demonštrované číslami, čo ten záujem, čo tá kvalita, čo ten brainrush [?]do Česka, aj tuná kolega zo Squire Patton Boggs, čo je elitná kancelária, sa vyjadril, že kvalita klesá uchádzačov, počty a kvalita uchádzačov klesá na koncipientské pozície, počujeme to aj od ostatných partnerov, ktorých máme vypísaných na našej stránke, sú to všetko elitné, teda sú to elitné kancelárie, ktoré aj lepšie platia ako priemer a všetci hovoria, že kvalita klesá a Vy tvrdíte, že Váš záujem je práve kvalita stavu klesá.

JUDr. Veverka

„Možno, ak môžem zareagovať, aby sme reagovali na toto. Neviem čo môže SAK urobiť s tým, že kvalita advokátskych koncipientov právnických fakúlt klesá. Môže urobiť to, čo aj robíme, že sa zapájame do vzdelávacieho procesu a supľujeme školy do miery, aby sme dali aj trošku toho praktického pohľadu na vec študentom, lebo teraz ste povedali, že máme sa vyjadriť k tomu, že kvalita absolventov právnických fakúlt klesá. To je to prosím Vás pekne, nemiešajme jablká s hruškami. To, že kvalita absolventov právnických fakúlt klesá, my vnímame dlhodobo, a my keď sa zhodneme, zhodneme sa preto, už len na jednej veci z tejto dôležitej diskusie, aby sme mali kvalitných advokátov. Chce mať štát kvalitných advokátov? No chce! Potom by som sa neobával tej repliky pána poslanca, že by nás štát začal nejakým spôsobom regulovať v tomto kontexte. Preto skúsme hovoriť o rovnakých veciach, lebo Vy hovoríte o absolventoch právnických fakúlt. Hovorte o tom, čo my! Ale komora s tým nemá systémovo čo urobiť. My by sme veľmi radi, a preto vstupujeme do vzdelávacieho procesu na školách, aby sme školy a ich absolventov podporili, ale toto nie je problém komory. To sa potom musíte obrátiť na štát a opýtať sa, prečo štát dovolil, že pomaly každé mesto má svoju univerzitu, hej? Potom sa bavme celospoločensky, ako je nastavené školstvo.“

JUDr. Bojňanský

„Mohol by som, prosím Vás? My, čo tvrdíme, je jednoducho to, že tým, že sa stratil selektívny proces, tak v dôsledku toho kvalita klesá a druhý dôležitý bod je ten, že kvalita čo my robíme, čo my porovnáваме je od roku 2012 v dôsledku predĺženia koncipientskej praxe. Toto je kontext debaty, ktorú my analyzujeme, teda nie že či to bolo pred pol rokom alebo od roka, ale my hovoríme, že od predĺženia praxe, ktorú či ste Vy predĺžili alebo nie, tak kvalita klesá, v dôsledku toho, že sa stráca selektívny proces, čo je taktiež faktom, vysvetlili sme tieto, ako to funguje s týmto selektívnym procesom a počujeme to. My sa zapájame na školách, taktiež do rôznych aktivít, do rôznych mouth-ou (moot-courtov), koučujeme študentov, a tí nám hovoria, že áno, je to cítiť v ročníkoch, lebo keď Vy nemáte selektívny proces, keď sa na tú fakultu nehlásia ľudia, musia sa pol roka pripravovať na skúšky, alebo sú to jednoducho tí najlepší z najlepších, tak potom je to v tej triede aj cítiť.“

JUDr. Erdósová

„Áno, samozrejme, ale toto je aj otázka vzdelávacieho systému a školstva, aby sme to posunuli kúsok ďalej.“

JUDr. Bojňanský

„Áno, ale my hovoríme, o tom, že keď do systému nenalejete kvalitných ľudí, tak preto môžete mať akýkoľvek kvalitný systém, na Harvard, na LCI sa hlási 10 ľudí na jedno miesto a potom sa vytvárajú tieto školy a tieto školy vyrábajú koncipientov, či ich je 10 alebo 20%.“

JUDr. Erdósová

„To by bol zároveň dobrý argument aj pre komoru, aj pre predĺženie praxe, čomu rozumiem samozrejme aj z toho hľadiska, ak môžeme ešte p. JUDr. Mularčíka, ako reakciu na to.“

JUDr. Mularčík

„To je všetko hra s číslami, pozrite v roku 2010 bol počet koncipientiek 1311, keby to išlo takým procesom, ako vy hovoríte, tak v roku 2012 keď bola schválená novela, bolo 1688, čo bol nárast o 270 a v roku 2016 je 1456, takže kde je tá obrovská, dramatická zmena. Vy hovoríte selektívny výber, všetko tak ako potrebujete, že na tie školy sa hlásia menej zdatné deti a podobne. Ale to je vec, čo chcel možno zareagovať aj možno pán podpredseda, že pomaly všade bola naozaj právnická škola, potom sa právnické profesie trošku už prehustili počtom ľudí, veď my nemáme na Slovensku možnosť, že v advokátskych kanceláriách otvoríme každý rok 1000 koncipientských miest. My sme mali v advokátskej kancelárii, keby ma nebol pán poslanec Beblavý prerušil, tak som chcel porozprávať aj históriu toho, ako vznikali niektoré časti zákona a prečo. Napríklad v advokátskych kanceláriách sme mali advokátskych koncipientov neobmedzené množstvo, jeden advokát mal

15 advokátskych koncipientov, mohol ich on nejak vzdelávať? Veď ani nevedel, koho zamestnáva. My sme to dali do zákona, aby to bolo 3 na jedného školiteľa, aby venoval pozornosť tomu vzdelávaniu. Takže my nestážujeme koncipientom možnosť uplatniť sa, ale obmedzili sme to aj takouto podmienkou, pretože vtedy išiel do advokácie každý. Každý človek, ktorý nemal kam ísť, išiel do advokácie. Mali sme poznatky a advokátska kancelária to nemá ako preverovať, ale že platia, advokátski koncipienti platia školiteľovi za to, že ich školí, formálne im vykazoval minimálnu mzdu, robil odvody a ten ho platil. Ako to chcete dokázať, my sme to nevedeli dokázať, tak sme to upravili aspoň takýmto spôsobom a to je hra s číslami. Ja som Vás pochopil čo rozprávate, verte, že toto nie je advokátska komora, ktorá toto spôsobila, keby som mal na začiatku možnosť dopovedať, tak som išiel povedať o tom poslancekom návrhu, ktorý prišiel pri novele zákona o advokácii z hľadiska výkazu, z hľadiska účasti školiteľa, to sú formálne akty, tie neskladali koncipienti, možno niekde pre nejakú etiku, že príde školiteľ, že to má väčšiu vážnosť a podobne, ale verte, že keď budete mať možnosť ísť do priestoru advokátskej komory detailne a sledovať koľko robí pre svojich advokátov a pre svojich koncipientov, tak by ste boli prekvapení a my nevieme jedine, nevieme regulovať mzdu, je to normálny trh práce, je to vecou každého advokáta, aké si stanoví kritériá a ako bude platiť svojich koncipientov, samozrejme, že všetky zákonné limity dodrží a dodržiavať musí. Takže toľko!“

JUDr. Erdósová

„Chcem sa ešte len opýtať, ak môžem, či máme nejakú evidenciu otázok, neviem či by sa chcel niekto niečo opýtať, vidím tu tri otázky, tak teraz neviem či necháme priestor panelistom alebo potom prípadne tá konkrétna reakcia obsiahne aj viaceré Vaše otázky, ktoré budú spojené, takže nech sa páči, ...“

Otázka z verejnosti:

„Takže ako tak pozerám, ja som tu jeden z viacerých koncipientov a vzhľadom na moje už predošlé skúsenosti, zatiaľ jednorôčne v rámci koncipientskej praxe, teda veľmi dobre si pamätám na úvodný seminár, kde JUDr. Veverka vysvetľoval históriu advokácie na území Slovenskej republiky, táto história je dosť dobre znápaná, tak sa chcem opýtať, či bola urobená nejaká seriózna fenomenologická analýza alebo nejaký fenomenologický prieskum, faktorová analýza v tom, či práve dĺžka praxe prípravnej má rozhodujúci vplyv, alebo významný vplyv na toho koncipienta, ktorý má ísť potom na tie skúšky, ak teda tými ukazovateľmi, kritériami, vieme potom tú kvalitu merať alebo uchopiť. Môj názor ja na to mám, nejaký som si vytvoril za teda obdobie štúdia na vysokej škole, za ktoré som spoznal rôznych spolužiakov, rôznych teda kolegov v rámci koncipientskej praxe, ale nechcem tento názor hovoriť vopred, takže počkám si na túto odpoveď, či už Iniciatíva alebo SAK sa už zaoberala touto faktorovou otázkou, či tá koncipientská prax je relevantným pravdepodobnostne významným faktorom. Ďakujem!“

JUDr. Mularčík

„Na momentálnu novelu nemáme ešte absolventov skúšok advokátskych, pretože až v budúcom roku príde prvá skupina tých, čo majú päťročnú prax, takže na toto Vám odpovedať nevieme. Ale odpovedať Vám určite vieme, nato, že pokles jednak zo škôl a našich koncipientov na skúšok bol v poslednej dobe nižší. Takže my sme vytvárali podmienky aj vo vzdelávacom kolégiu aj v skúšobných senátoch také, aby sme začali byť trošku pedantnejší a prísnejší. A tá prisnosť nespočívala v tom, že by sme boli záľudní, alebo aby sme vytvárali na tých advokátskych skúškach nejaké chytáky alebo podobne. Ja som sám bol prekvapený, keď na výslovných skúškach neboli koncipienti schopní napísať obyčajné rozdelenie BSM, rozumieme, čo bolo neskutočné v spojení s dedičstvom, ale to musí dočítať jeden študent práva, takže naozaj tá kvalita klesala. Takže na toto Vám odpovedať budeme vedieť až v budúcom roku kedy budú tí, ktorí budú v päťročnej praxi. Mnohí aj tí koncipienti o sebe tvrdia, že ten, kto to v sebe nemá a nevie to po troch rokoch, tak to nebude vedieť ani po piatich. Ja si to tiež myslím. Ale my sa to naozaj snažíme robiť celoplošne, ja osobne tiež to beriem ako fakt, že je päťročná koncipientská prax, mám dvoch synov, ktorí sú koncipienti štvrtáci, takže rád by som ich mal keby po troch rokoch skončili, ako advokáti, pretože ako koncipient tu nemá plnohodnotné postavenie, napríklad v trestnom konaní vôbec nie, je vyradený z niektorých veľmi dôležitých vecí, a o to sa postaral zase iný minister, ktorý sa snažil veľmi bojovať proti advokácii. Takže veľmi sa ospravedlňujem, ale nato Vám odpoviem v budúcom roku, lebo je to vec skladania si účtov medzi jednotlivými tými skúšobnými senátmi, kde sa stretávame nie nejak veľmi často, ale sú usmerňovaní predsedovia skúšobných senátov, členovia skúšobných senátov a porovnáваме si kvalitu, tá kvalita bohužiaľ naozaj klesá, klesá úroveň vzdelanosti našich právnikov, v súčasnosti je nízka, je nízka tá úroveň.“

JUDr. Erdósová

„Aby sme mali vyváženú tú odpoveď, bol skúmaný nejakým spôsobom ten faktor dĺžky koncipientskej praxe?“

JUDr. Bojňanský

„Bol, podľa našich informácií, tiež sme sa nato pýtali, nikto neskúmal kvalitu koncipientov, nezbieral dáta pred rokom 2012 a ani po. Čiže keď sa pýtate nato, či bude takáto nejaká analýza niekedy spravená, na ktorú čakáme po piatich rokoch, tak nebude lebo jednoducho tieto dáta nie sú, a preto, aj keď vidíme, že je pokles kvality a v priamom dôsledku s päťročnou koncipientskou praxou, tak preto máme pozíciu, že by sa mala koncipientská prax práve skrátiť a ísť cestou atraktivity a naliať do systému viac ľudí.“

JUDr. Mularčík

„Pardon, ja len jednu vsuvku. My to merať vieme, my nepotrebujeme robiť výskum, my presne vieme, nemám takú štatistiku so sebou, ale máme ju pripravenú. My vieme koľko nám príde na skúšky uchádzačov, vieme koľko tie skúšky spravili, vieme to presne rozfázovať, vieme kto spravil test, kto ho nespravil, takže to vidíme štatisticky, že nám to klesá. Dnes máme úroveň, že nám robí 30% skúšky na kompletne jeden termín, 30%. Kedysi to číslo bolo väčšie, a či bude väčšie Vám teraz neviem povedať. Ale vieme Vám povedať z našich vnútorných štatistík a Vy poviete, že to nikto nebude skúmať? My to vieme na komore overovať, koľko ľudí prišlo, koľko ľudí spravilo, alebo nespravilo skúšky. Takže buďte korektný a nerozprávajte nič, čo nepoznáte úplne pravdivo.“

JUDr. Bojňanský

„Len v krátkosti by som len pre korektnosť doplnil to, že za danú dobu, o ktorej sa rozprávame, sa koncept advokátskych skúšok menil, čiže neviem, ako chcú nejaký koncept, ktorý sa aplikoval pre istým rokom porovnávať s konceptom, ktorý sa aplikoval po istom roku a potom teda čeliť tej otázke legitimacy, že sami advokáti potom rozhodujú, či pustia koncipienta medzi seba, a teda, ako to tu bolo potvrdené od advokátov, vychovávajú si vlastnú konkurenciu. Čiže tam je jasný priestor aj pre manipuláciu s dátami a plus tieto dáta ani nenesia, pretože sa koncepcia menila.“

JUDr. Veverka

„Pán kolega, manipulácia s dátami. Ako ja neviem čo mám na toto povedať. To je čistá demagógia toto, Vy poviete manipulácia s dátami. Toto sú naozaj - my máme matriku advokátov a koncipientov, ja tu nehádzem, ani p. JUDr. Mularčík, nejaké „hausnumerá“ a pocitové veci, ako tu odznili z Vašej strany niekoľkokrát. Aby bola priama úmera medzi tým čo hovoríte a medzi tým, ako podľa Vášho názoru je sťažený prístup k advokácii, tak by táto tabuľka, ktorú máte od roku 2010 do roku 2016 vyzerala inak. Opakujem, keď Váš kolega Vám to nedá, tak sa s ním stretnite. Toto sú čísla, čiže to nie sú pocity, to je realita. A to čo hovorí JUDr. Mularčík v kontexte toho, čo ste povedali Vy teraz, že sa zmenil skúšobný poriadok. Áno, zmenil sa skúšobný poriadok, ale my máme stále trietiakov teraz, ja neviem či ste nezachytili tú informáciu, my stále máme trietiakov na skúškach, takže nerozumiem vôbec tej Vašej argumentácii. Takže nebudme demagógovia, trojročná koncipientská prax dobieha, je zmenený obsah skúšok plus mínus od roku 2012 a Vy tu teraz napadnete, že my budeme falšovať naše výsledky, a že náš systém, ktorý sme si zmenili, nemá ako ohodnotiť výstup z koncipientskej praxe trojročnej. Všetko ako naozaj skúsme byť korektní. Naozaj, to sú trietiaci, ktorí majú naozaj rovnaký skúšobný poriadok asi 3 alebo 4 roky. Teraz Vám presne nepoviem číslo, ale my to vieme absolútne exaktné povedať a my vieme, keďže máme 15 tých skúšobných senátov, kde sú aj sudcovia a sú tam aj prokurátori. My to vieme exaktné povedať, pretože my s tými senátmi komunikujeme, aby tá skúška bola do istej miery - musím to dopovedať, lebo tuto pán kolega, my sme tu za advokátsku komoru, preto musíme hovoriť trochu obširnejšie, nemôžem hovoriť o našich pocitoch a dojmoch. A ešte dopoviem tie skúšky. My s tými senátmi komunikujeme - 15 senátov. Dovolím si povedať, že dokážeme objektívne zhodnotiť úroveň koncipientov pri vykonaní advokátskej skúšky v kontexte jej výsledku. To myslím, že sa na tom zhodneme. Sme predsedovia skúšobných senátov, skúsime, ja skúšam od 2009 roku. Toto si myslím, že dokážeme urobiť a my to vieme zhodnotiť. Nerobte z nás nejakú zlú stavovskú organizáciu, ktorá sa tu uzatvára a robí neviem čo.“

Otázka z verejnosti:

„Moje meno je ..... som študentom 1. ročníka magisterského štúdia, takže takým právnym embryom a rád by som sa poďakoval predstaviteľom SAK, že prišli na pôdu študentskú, lebo tu asi nemožno očakávať podporu

z našej strany, ale prišli sem diskutovať, takže ďakujem. Mám dva postrehy, dve otázky. Prvá je: či je dĺžka koncipientskej praxe 3 alebo 5 rokov, určite nie je možné jasne povedať či je dobré jedno alebo druhé, problém vidím ja a mnoho mojich kolegov v nastavení systému. My nie sme plošne proti päťročnej koncipientskej praxi, ale vidíme ako nespravodlivé, nie ako nespravodlivé, ale ako zvrchované a z privilégiá z nejakej moci toho sa my musíme 5 rokov trápiť a SAK drží žezlo moci, že z nás po 5 rokoch spraví advokátov, čo je v poriadku, keď budem mať aj svoj diel zodpovednosti. SAK je skutočne zodpovedná zato, koho advokátom spraví. Jednoduchým príkladom je, že keď sa stane advokátom, žiaľ, musím povedať možno expresívnejší výraz, nejaký somár a zavádza klienta, navádza klienta, aby išiel do takého a takého sporu, že ho vyhráme, tak aj SAK má byť spolu s takouto osobou spoluzodpovedná pri vysokom nastavení takýchto kritérií.“

JUDr. Erdósová

„Ja sa to pokúsím sformulovať do otázky, toto môže byť aj s tým súvisiaci problém, povedzme stúpajúci počet disciplinárnych konaní, napríklad, keď ide o advokátskych koncipientov, že či sa vám zdá, že tá prax naozaj aprobuje to, že čím je niekto dlhšie v tej praxi, tak sa dopúšťa povedzme menej etických pochybení. Že či SAK vie po tejto stránke zabezpečiť, že za 5 rokov vie byť koncipient lepšie pripravený ako za 3 roky?“

JUDr. Veverka

„Ja sa zasa vrátim k tomu, že advokácia je slobodný výkon povolania. Každý advokát zodpovedá sám za seba, to je prvá vec. To znamená, že ak advokát postupuje v rozpore so zákonom všeobecne, alebo so zákonom o advokácii alebo s advokátskym poriadkom, čo je etický kódex advokátskeho povolania, tak je stíhateľný komorou. To sa bežne robí. To som sa k tej odpovedi nedostal, čo sa týka výchovy v tom etickom alebo morálnom výkone advokácie. Čo pre niekoho znie formálne, niekto sa bude usmievať, ako morálka, advokát, etika spolu súvisia, boli by ste prekvapení, pretože aj to čo som hovoril, ten exkurz o postavení advokáta na to veľmi dbáme. Od prvého ročníka, na tých seminároch našich, až po piaty ročník jednoducho pracujeme s ľuďmi, pracujeme s kolegami, aby si uvedomili, že advokácia nie je obyčajné povolanie, hoci z pohľadu obchodnoprávneho sme podnikatelia, ale advokácia je poslanie. Preto som hovoril v tom širšom kontexte, čo kolega potom sa s tým možno nestotožnil, ale mal som výsostne na mysli to postavenie advokácie ako takej v rámci justičného systému. To si treba uvedomiť, to je dôležité a my to komunikujeme. Aj takí sú, ja nehovorím, že nie, ja nehorím, že všetci advokáti sú úplne najlepší, najkorektnejší, najetickejší, najvzdelanejší, ale chceme aby sme atakovali takúto hranicu, alebo takéto kvality advokáta. Lebo, keď ten advokát jednoducho poskytne zlú službu alebo urobí inú škodu, je povinne poistený za škodu pri výkone povolania, to znamená, že klient má možnosť žiadať náhradu škody. Po druhé je tam kompetencia SAK - disciplinárne konanie. S vecou etiky súvisí aj to. Tak isto sme si vyhodnocovali aj interne, to pôsobenie hlavne mladých advokátov. To znamená, že prednášky z etiky máme od prvého ročníka, asi plus mínus 6. alebo 7. rok. Pociťovali sme aj pri náraste disciplinárnych konaní voči mladým advokátom, aj za účinnosti ešte starého zákona deficit etického výkonu povolania. Potom sa kolegovia dostali do istej miery aj zbytočne pred disciplinárne senáty a boli riešení aj disciplinárne. Tá zodpovednosť tam je. Ale po prvé, zodpovednosť je na tom advokátovi, pretože on je nositeľ licencie a komora má nad ním ingerenciu a disciplinárnu právomoc a vie ho trestať pokiaľ urobí to previnenie. Čiže nám to funguje - fungujú tie disciplinárne konania a postihy absolútne bez problémov, odkedy slovenská advokácia od roku 1990 zasa vznikla. Čiže s týmto problémom nemáme a môžem Vás ubezpečiť, že revízná komisia pomerne tvrdo postihuje takéto previnenia advokátov. Čiže tá zodpovednosť je tam úplne jasná, vyplýva opäť z tej slobody a toho nezávislého postavenia advokáta.“

Otázka od toho istého diskutujúceho z verejnosti:

„Môžem ešte jednu otázku ...“

JUDr. Mularčík

„Môžeme ešte povedať, k tomu úvodu diskutujúceho (meno) sa mi veľmi páčilo, keď ste povedali, že sme prišli - my radi chodíme medzi študentov a snažíme sa dať tie poznatky o SAK, takže to je len prvá časť tej odpovede, k tomu že ste nejak povedali, že sa stane nejaký somár advokátom, bohužiaľ, aj to stane nech máme akýkoľvek dokonálny systém, nemôžete zaručiť, že niekto s nejakým určitým penzom šťastia urobí skúšky, stane sa tým advokátom, len je smola, že ho potom vyhľadávajú ľudia, ako prichádza somár advokát ku klientom nechápem. A k tomu, k tej disciplinárnej zodpovednosti, treba povedať, že v rámci toho, čo sa tu kritizuje, tej novely zákona, ktorou vznikla aj 5ročná prax, tak predsa len sa zdokonalil aj ten systém disciplinárneho

konania, pretože my máme vytvorené nové orgány komory, máme odvolacie senáty, takže máme celkom dobrý systém disciplinárneho konania vytvorený, dokonca sme v tomto volebnom období SAK začali vydávať zbierku disciplinárnych konaní, dostávajú ju advokáti k dispozícií v knižnej podobe, opätovne. Takže my robíme veľa na poli tej osvet, aby aj advokáti, ktorí pôsobia ako advokáti, aby mali možnosť sa dozvedieť, že aj ten somár je advokátom, že urobili nejakú chybu, a aby sa nestali tými somármi aj oni, takže tolko.“

JUDr. Bojňanský

„Ja len tak v krátkosti, že mladý kolega sa cíti celkom opodstatnene pod tlakom, aby som to dal do toho medzinárodného kontextu, tak komora v Británii, povedala, že keď máte dvojročnú prax a ju splníte, teda dva roky, stanete sa advokátom. V New Yorku, keď spravíte skúšky za týždeň, alebo za rok, alebo za dva alebo za tri, stanete sa advokátom. Čiže väčšinou sú dva prístupy, čiže buď spravíte skúšku kedykoľvek, ale tá skúška je cesta, alebo potom je to dĺžka praxe. Na Slovensku máme oba.“

JUDr. Mularčík

„A nemusí to priniesť kvalitu myslíte? Keď máme oba? No ja si myslím, že to môže priniesť kvalitu. Prečo to tak posudzujete? Ale prečo to tak ... ? My Vám hovoríme, že nevieme tú 5-ročnú momentálne zmerať s tou trojročnou. To sme hovorili o absolventoch vysokých škôl, to je rozdiel.“

Otázka z verejnosti:

„Dobrý deň, moje meno je ..... ja teda by som sa chcel spýtať, ja teda rozumiem, že teda advokátska komora nie je zodpovedná za vzdelávanie, teda za študentov a za kvalitu vzdelávania na právnických fakultách. Každopádne, nie som si istý, či tu bola riadne zodpovedaná tá otázka odlivu absolventov zo slovenských právnických fakúlt do ČR. Tam už vnímam, že absolvent vyštuduje na Slovensku, a rozhodne sa ísť do ČR, namiesto toho aby sa pridala do stavu advokátskeho na Slovensku. Prosím, opravte ma, ak tá otázka už bola zodpovedaná, ale mám pocit, že toto sme neriešili. Prosím SAK.“

JUDr. Mularčík

„My budeme mať zasadnutie s ČAK, dokonca tento týždeň a určite sa nato pána predsedu budeme pýtať, pretože my nemáme odkiaľ disponovať takýmto údajom ako SAK. Ten kto sa slobodne prihlási v ČR a nepríde do SAK a neoznami to, takže my takúto štatistiku nepoznáme. Ja osobne určite nie, ani pán podpredseda. Tento týždeň máme spoločné sedenie, určite sa ich nato opýtame. Lebo viete, poviem príklad, išlo ich tam povedzme 100 koncipientov a teraz ich je 300 a povedia, že to je obrovský nárast, ako keď je to 1000, a to 1000 určite nie je. Takže tú štatistiku Vám povedať nevieme, určite si ju sami vo vlastnom záujme overíme tento týždeň. Ak Vám to budeme mať možnosť zvestovať, tak Vám to určite dáme vedieť. Do ČR odchádza veľa študentov a nielen právnických fakúlt, nachádzajú tam lepšie umiestnenie, lepšie podmienky, tam je možnosť získať, je tam iná kvalita škôl, aj vysokých škôl, a to sú mnohokrát Slováci, ktorí vyštudujú v ČR, tak je pochopiteľné, že ostanú, Vy myslíte asi len absolventov slovenských vysokých škôl, ktorí odídu alebo všetkých Slovákov, ktorí tam ostanú?“

Doplnenie otázky k predchádzajúcej - z verejnosti:

„Ja vychádzam zo štatistik, ktoré tu spomenul pán kolega, prosím, nech ich spresní, ja som mal zato, že to k tomu máte prístup všetci prítomní.“

JUDr. Macková

„Ak by som mohla k tomuto naozaj len takú poznámku pod čiarou. My sme si zisťovali z toho, čo je verejne dostupné na stránke ČAK, približný počet Slovákov, o ktorých nevieme či sú to absolventi slovenských alebo českých fakúlt, tak isto nevieme či sú to ľudia, ktorí majú slovenské alebo české občianstvo atď., ale národnostne a etnicky podľa mena mi vyšlo, že zhruba 15-20% novo-zapísaných advokátov do ČAK sú Slováci. A aj z nášho pohľadu, ako ústredný orgán štátnej správy, nás naozaj mrzí, ak schopní ľudia odchádzajú, vieme, že odchádzajú aj študovať do ČR, ale ak by sme mali flexibilný systém, tak by sa možno aj tí, ktorí vyštudujú v ČR vrátili na Slovensko, priniesli by aj know-how českého právneho poriadku, ale v súčasnej situácii nemajú motiváciu, takže toto by nás malo a objektívne aj Slovensko by to malo ako krajinu mrziť, že nám vzdelaní a kvalifikovaní ľudia odchádzajú.“

JUDr. Flaková

„Ja by som k tomu možno len dodala len tolko, že je potrebné zistiť, že či tí ľudia do Čiech odchádzajú práve preto, že sa tam stanú skôr advokátmi za tri roky, alebo napríklad preto, že tam majú lepšie platy, alebo tam majú lepšie podmienky, čiže to je tiež smerodajné, že čo je naozaj dôvodom, že či je to tá prax, že tam zohráva tú veľkú úlohu.“

JUDr. Erdšová

„Ja by som to doplnila len takou jednou poznámkou, že je to veľmi ťažko skúmateľný parameter, aj vzhľadom k tomu, že vyštudovať právo v ČR už nemusí byť také, ako keď porovnate právnické vzdelanie na Slovensku, pretože tá právna úprava sa v mnohých veciach začína odlišovať. Takže potom to môže byť istým spôsobom hendikep sa zapisovať do komory, čo môže byť len nejaký z faktorov motivácie, teda zapísať sa do komory ako koncipient, pretože tá právna úprava je už prakticky odlišná.“

JUDr. Bojňanský

„Tak bola otázka na nás, že z čoho sme vychádzali, tak vychádzali sme z rovnakých dát. My sme postupovali k tejto otázke trošičku ináč, lebo my sme ju analyzovali od zavedenia novely, a tie dôvody o ktorých hovoríte, ako kvalita vzdelávania, platy a tak ďalej, tie si myslíme, že sú pomerne konštantné a tie rozdiely pred rokom 2012 a aj po roku 2012, čiže tá časť ľudí, ktorí odchádzali do Čiech kvôli štúdiu a kvôli platom, tú berieme ako tú, čo tam bola predtým, avšak my čo hovoríme, je ten rozdiel od roku 2012, ktorý bol dvojnásobný a potvrdil to aj tiež pán poslanec, ktorý tiež argumentoval rovnakou štatistikou. Štatistika je spracovaná, vieme ju poskytnúť, sú to dáta, z ktorých vychádza ministerstvo, sú to dáta ČAK.“

JUDr. Erdšová

„V prípade, že budeme dopĺňať výstup, môže byť jeho súčasťou aj táto štatistika?“

JUDr. Bojňanský

„Samozrejme! Veď na ministerstve toto potvrdili, že sú tieto dáta dostupné, dá sa to teda zrátať pred rokom 2012 a po. Lebo toto je pre nás ten zásadný rozdiel, v kontexte predĺženia praxe.“

JUDr. Erdšová

„Chcem len takú jednu otázku, by som trošku zasiahla len do toho scenára..... ak chcete, môžete doplniť Vašu otázku z pléna.“

Ten istý diskutujúci, ako v predchádzajúcej položenej otázke:

„Ja tu mám ešte veľa otázok, ale ja sa práva vzdávam. Je to veľmi dôležitá téma, ktorá by si zaslúžila jeden možno dva dni konferencie a vzdám sa otázky v prospech kolegu. Aby sme tu nedržali diskutérov zbytočne dlho a snáď niekedy bude ďalšia príležitosť.“

Otázka z verejnosti:

„Dobrý deň. Moje meno je ...mám syna, ktorý študuje na Právnickej fakulte PEVŠ a zároveň študuje na Právnickej fakulte UK v Prahe, v prvom ročníku je. Viacej vecí tu odznelo, tiež ďakujem všetkým diskutujúcim, lebo mohlo to tu byť ostrejšie. Stále sa tu hovorilo o kvalite, ja sa opýtam zástupcov SAK, keď preskočím mnoho vecí, ktoré by som sa opýtal. Keď som pred rokom pozeral ako prebiehajú skúšky, advokátske a ak som dobre pochopil, tak to kopirovalo skúšky advokátske štátnice, pred dvomi rokmi, možno sa mylím. Bol tam tiež súbor otázok vlastne, ale princíp je predpokladám rovnaký. Vyberiem jeden predmet, alebo dva aby to bolo jednoduchšie a rýchlejšie – trestné právo, pracovné právo.“

JUDr. Mularčík

„Ak môžem, tak Vám tú prvú časť otázky veľmi rýchlo zodpoviem. My v súčasnosti máme test, kde je 100 otázok a minimálne 85 musí byť zodpovedaných. Časový limit je 90 minút, ten test je len na jednej správnej odpovedi, je urobený 2500 otázok, širokým spektrom otázok právneho poriadku, aby som to skrátil. Ak postúpi z tohto testu, ide na advokátske skúšky, ktoré sú nemenné, aj keď sú skvalitnené. Musí urobiť písomnú úlohu, ktorú dostane v písomnej podobe, nejakú takú drobnú štúdiu, ktorú spracuje z občianskeho práva, obchodného práva a trestného práva. Tieto sa mu vyhodnotia, keď urobí tieto tri časti písomnej skúšky, tak postúpi na ústnu skúšku a tam je to zase zredukované, na viacero odvetví, aby som Vám to veľmi veľa vymenoval, preto hovorím,

že je to ďaleko ťažšie ako štátne záverečné skúšky, pretože to je zase široké spektrum právneho poriadku. A všetky tie tri skúšky sú zamerané na advokáciu, ako takú, na výkon a snažíme sa to teraz zmeniť a zlepšiť a viac orientovať do praxe, spôsobilosť byť advokát. Tie advokátske skúšky sú ťažké, ale nie sú to štátnice, naozaj nie.“

Ten istý diskutujúci z verejnosti ako v predchádzajúcej otázke:

„Takže keď teraz zoberiem ten Trestný zákon, alebo teda trestné právo, tak v podstate tam je najdôležitejší Trestný zákon, Trestný poriadok a viete, keď je skúška, hocijaká, kde sú otázky spracované z toho Trestného zákona, Trestného poriadku, to je jedno ozaj koľko, či je to 100 či 200 a vyberie si z nich a odpovedá, ja sa spýtam tu advokátov, myslíte, že niekto vie tie zákony naspamäť? Vie ich perfektne použiť voči laikom, ale vždy, keď sa niečo rieši, tak sa pozrie do toho zákona, pozrie sa na ten zákon 10x, aby si bol istý, že to tak je, pretože ten zákon, či je to Trestný poriadok alebo Trestný zákon, on sa mení, novelizuje, mení, novelizuje. Takže toto nie je kvalita.“

JUDr. Mularčík

„Takže ja Vám poviem z vlastnej skúsenosti, ako skúšajúci, ja skúšam asi 17 rokov alebo koľko. V advokátskej komore skúšam Trestné právo, v živote som nikdy od nikoho nechcel, aby mi povedal naspamäť osobitnú časť Trestného zákona, aby vedel naspamäť ktorúkoľvek skutkovú podstatu Trestného činu. Zásadne sa zameriavame nato, či on ako advokát sa vie orientovať, či vie aký objekt je chránený tým trestným činom, ktorý on má priamo v tej otázke uvedený, a o aký okruh trestných činov ide. Pokiaľ ide o Trestný poriadok, zameriavam sa na prax, písomná časť je zameraná výlučne, musí spracovať písomné podanie, v takej podobe ako obstálo ako podanie advokáta, takže nie je to skúšané takýmto spôsobom. Aspoň ja tak skúšam, a bol som aj v iných senátoch skúšať, je to takto orientované, to nie je skúška, že prídeš a vysypeš nám paragrafy.“

Ten istý diskutujúci z verejnosti ako v predchádzajúcej otázke:

„Ja nechcem dlhé otázky klásť, ani dlhé odpovede, ale ak môžem poprosiť, takže ak vypracoval písomnú časť má k dispozícii počítač a knihy? Písomnú časť, keď vypracoval nejaké podanie. Tak isto, keď ústne hovoríte, lebo nikto ústne ... To nie je kvalita toho, čo sa naučil, ten trestný zákon namemoroval a vie to použiť, ale reálne to tak nefunguje v advokácii. Keď si zoberiete, kde počas nejakého konania, keď ste advokát v trestnom práve, používate veci z hlavy, také čo sú fakt záväzné môžete povedať. Ale už keď vypracovávate obhajobu alebo ste na vypočutí svedka a vždy máte so sebou nejakú knihu, alebo počítač, aby ste si mohli pozrieť ako presne to tam znie a nikdy nemáte časový stres, že do piatich minút, ale že vždycky to tak je keď ústne poviete, ale nikto ...

JUDr. Mularčík

„Orientácia je vyložené na prax, naozaj je na prax, nie je to na teóriu, nie je to o tom, aby nám niekto memoroval zákon, nikdy sme tak neskúšali, ani v minulosti, ale nejaké kritériá musíte niekomu dať nato, aby tú skúšku skladal a my dávame všeobecnú licenciu advokáta, čiže my nemáme špecializáciu, čiže my keď chceme od zajtra udeliť, že od zajtra budeš advokát, keď zložíš sľub do rúk predsedu po tých skúškach, tak môžeš robiť čokoľvek, môžeš robiť obhajcu a my ten základ vedomostí od neho skúmať musíme. Pokiaľ u nás bude licencia advokáta taká, že bude špecializovaný na obchodné právo, tak ho nebudeme skúšať trestné, ale teraz ho skúšame všeobecne zo všetkého.“

Ten istý diskutujúci z verejnosti ako v predchádzajúcej otázke:

„Ja som trestný zákon uviedol iba ako príklad, pretože robíte presne to, čo vyťkáte fakultám práva, že sú nekvalitní študenti a robíte presne ten istý postup, ja som čítal tie otázky na tie skúšky advokátske, sú to identické otázky zo štátnic.“

JUDr. Mularčík

„Ja sa ohradzujem, to nie sú identické otázky, máte ich na webe, si ich pozrite ...“

Ten istý diskutujúci z verejnosti ako v predchádzajúcej otázke:

„Možno sú tam tri slová zmenené, ale stále je to identický systém, v podstate, však iné sa tam nedá pýtať nato, jedine nato, že sa inak naformulujú, ale stále je to založené iba na tom memorovaní a robíte to čo vyťkáte fakultám, lebo fakulty, tiež sa v podstate memoruje, ide sa na skúšku a to čo som sa namemoroval, nie je to tak. ASPI sa nepoužíva v podstate v školách.“

JUDr. Veverka

„Prepáčte, ja Vám do toho skočím, Vy to čo hovoríte, hovoríte na základe čoho?“

Ten istý diskutujúci z verejnosti ako v predchádzajúcej otázke:

„Študujem 4. ročník na Fakulte práva“.

JUDr. Veverka

„Vy ste boli niekedy na advokátskej skúške?“

Ten istý diskutujúci z verejnosti, ako v predchádzajúcej otázke:

„Ja som pozeral na tie otázky na internete a tie boli identické.“

JUDr. Veverka

„My sa Vám snažíme vysvetliť ako tie skúšky prebiehajú. Vy hovoríte, že robíme to isté, čo vyčítame školám. Hovoríme, že nie. To, že máte zverejnené otázky na webe, ako sú zverejnené musíte povedať. Teraz sa bavíme o ústnych skúškach. Musíte obmedziť okruh, z čoho toho uchádzača budete skúšať, ale toto tak nie je... Skúste ma nechať dohovoriť, snažím sa Vám to vysvetliť s JUDr. Mularčíkom, že to že máte zverejnený okruh otázok, musíte ich mať zverejnený, aby ten človek vedel, o čom sa budeme baviť, ale garantujem Vám, že tak ako tu sedíme, tak skúšame pomerne dlho, že advokátska skúška, nikdy nie je a nikdy nemôže byť ďalšou štátnou skúškou preto, lebo zmyslom advokátskej skúšky je preveriť toho uchádzača. To som hovoril už úplne na začiatku, nielen z vedomostí, ale aj z ich aplikácie, to znamená tam sú modelované prípady na písomku, ešte raz to poviem, tí ľudia tam majú ASPI, tam sa normálne používa ASPI, majú zákony, robia so zákonmi. Pri ústnej skúške sa poväčšine modeluje prípad a je to v zásade taká odborná diskusia, to nie je štátnica.“

JUDr. Macková

„Ja mám veľmi krátku otázku, poprosila by som zástupcov SAK možno dvomi-tromi vetami, povedať niečo k špecializácii, či by sme boli otvorení napríklad orientovať sa trestnoprávne, občiansko a obchodnoprávne, v čom vidíte plusy a mínusy spojeného systému, niečo v tomto zmysle.“

JUDr. Veverka

„Ja, keď dovoľíte, si pomôžem príkladom, nemeckým, kde majú Fachanwaltov. To sú špecialisti, ktorí majú špeciálne skúšky a sú potom iným spôsobom školení. Keď som sa bavil s nemeckými kolegami, či na úrovni spolkovkej komory, alebo na úrovni jednotlivých komôr regionálnych alebo s advokátmi, dospelí sme nakoniec k záveru, že po nejakom čase jednoducho sa tá špecializácia vymkla z rúk. Sám som zažil niekoľko prípadov, keď to nebol špecialista napríklad na obchodné právo, ale špecialista iba na konatela. Čiže treba vnímať tú špecializáciu ako - ja by som na tú otázku odpovedal asi tak, že každá advokátska kancelária pôsobí v istom odvetví práva a úplne prirodzene si do tímu vyberá ľudí, ktorí sa tomu odvetviu venujú. Lebo tam treba si tiež rozmyslieť, že či to je advokát, teraz bez urážky z nejakého malého mesta, ktorý ma špecializáciu na rodinné právo a trestné právo, teraz nechcem sa nikoho dotknúť, ale proste tak to je, alebo je to nejaká väčšia kancelária, ktorá má 10 koncipientov, 5 advokátov, ktorí sa už prirodzene svojou štruktúrou špecializujú. Ale nevidel by som ako schodné riešiť to nejakou inštitucionálne. Ako, ja som zástanca aj toho, čo som povedal, jednoducho slobodné povolanie musí mať aj priestor, aj z tohto pohľadu doregulovať sa samé. Určite nie som, ako hovorím, zástanca toho, aby sme teraz na úrovni štátu, lebo zákonom rozmieňali toto na drobné, lebo nie je to podľa môjho názoru ani cieľ a skúsenosť, ktorú mám z Nemecka, dovoľím si povedať, pomerne veľkú, je taká, že sa im to tiež vymklo z rúk a teraz hovoria, že sa im vytvorila paralelná štruktúra k bežným advokátom. Majú to síce na vizitke, majú nejaké školenia, dostávajú nejaké kredity, ale v konečnom dôsledku je tam tá pridaná hodnota pomerne malá.“

JUDr. Mularčík

„Ja veľmi stručne zareagujem na túto špecializáciu jednou udalosťou z minulosti. My sme tu mali komoru komerčných právnikov. Komerční právnici všade hlásali, že my sme odborníci na obchodné právo, tí advokáti sú na trest, na rodinu a to bolo dookola. Keď sa zlúčili tieto dve komory dokopy a získali títo advokáti preukaz, tak prvý pracovný deň behali po väzniciach a už z nich boli obhajcovia. Takže ako viete, získali tú licenciu a veľmi radi robili to povolanie. U nás v našich končinách, myslím teraz v tom celom stredoeurópskom priestore, normálny všeobecný advokát má svoje opodstatnenie, taký aký je, ale to myslím toho malého, nie veľké

korporácie, veľké kancelárie, ktoré sa naozaj venujú špecializovanej agende, to čo teraz tu povedal aj kolega.“

Ten istý diskutujúci z verejnosti ako v predchádzajúcej otázke:

„Ja to vidím tak, že možno teraz aj pre ministerstvo spravodlivosti sa SAK vzdá piatich rokov na tri, rada urobí nejaké ústupky ale zo skúšok neustúpi a tie budú veľmi kvalitné tie skúšky a budú kvalitné, že budú kvalitné sito robiť. Samo o sebe je proti zdravému rozumu, že zabezpečujú počty konkurenciu. Viete, takže tie skúšky budú také kvalitné, že nie že 30% prejde tými skúškami v prvom kole, ale len 27%. Ale do toho bude musieť vstúpiť štát, bohužiaľ, aby si začal štát regulovať tieto veci, pretože toto nie je dobré. Takto to bude, že SAK všetko ustúpi, ale neustúpi zo skúšok a tie budú držať pevne v rukách.“

Otázka z verejnosti:

„Zanechal som predošlé povolanie práve kvôli tomu, že do našej stavovskej organizácie vstúpil štát. Proste SAK si neudržala svoje postavenie nezávislej profesijnej samosprávnej organizácie, takže, preboha, všetko možné, len nie ingerenciu štátu do advokácie. Ďakujem!“

Otázka z verejnosti:

„Ja by som možno ešte, lebo tuto odznelo strašne veľa štatistík a ja keď počujem slovo štatistika, ja si spomeniem jedine na Churchilla: Verím tej štatistike, ktorú som sám sfalšoval. Ja, pokým nevidím vstupy, čo do toho vošlo, a presne tak ako hovoril JUDr. Veverka, že keď jednoducho Vy keď budete porovnávať hrušky a jablká, Vy sa nikdy nedohodnete, ani jedna z Vás ani jedna(???) z týchto organizácií to nemyslí s nami zle a ani s tým stavom, ktorý chráni a snaží sa udržať práve nezávislý od štátu, ktorý samozrejme musí stanoviť určité medze, ale čo mne chýba, je naozaj nejaká konštruktívna spolupráca. Sadnime si na tie štatistiky, odkiaľ to vyšlo, prečo toto takto riešime. Ako mne osobne, toľko k štatistikám, ale napríklad mňa osobne zaujíma, lebo v Čechách je teraz najnovší Start - up, ktorý vytvoril nový počítačový systém, alebo respektíve nový počítačový program, ktorý nahrádza úplne koncipientskú prácu, že ako sa s týmto vyrovná SAK, lebo už som počula aj také návrhy, že budú sudcovia, vyslovene sudcovia ...

JUDr. Erdősová:

„čiže niečo ako hodinový manžel?“ ...

Pokračuje diskutér z verejnosti:

„Áno, doslova. Dokonca najnovšie sa riešilo, že bude okrem právnickej a fyzickej osoby aj elektronická osoba. To sú teraz tie počítačové veci, ako sa s týmto vyrovnávate?“

Otázka z verejnosti:

„Dobrý deň, moje meno je ..., moja otázka je asi takáto, prečo sa nepokúsime nájsť zlatú strednú cestu v tomto probléme, mne to prišlo tak, že doteraz tu bola nejaká prestrelka štatistikami, údajmi, aký je vlastne toho výsledok? Lebo my tu máme len buď alebo .. To chcem vedieť, čo môže byť tá stredná cesta .. ako napríklad pomôcť reálne tým koncipientom? Nejak zlepšiť ich ten stav. To je všetko, ďakujem!“

JUDr. Veverka

„Ja možno zareagujem tu na kolegyňu. To je to čo hovorím vo vzťahu k Iniciatíve za lepšiu advokáciu. My sme sa s nimi už viackrát stretli, ale oni sa tvária akoby sme spolu nikdy nekomunikovali, a preto som niekoľkokrát povedal, že táto debata je absolútne nekorektná. Pretože my túto vec komunikujeme, my nie sme nikde na komore zavretí na Kolárskej a nehráme sa na vlastnom piesočku,. Naopak, my veľmi radi prideme do takýchto diskusií, veľmi radi aj na inom fóre, myslím vo vzťahu k študentom, lebo to, čo tu dnes odznelo aj z pléna, to čo sme dnes počuli od niektorých predrečníkov je hrubá nevedomosť a neznalosť problematiky. My naozaj nemáme žiaden problém tú vec komunikovať. Komunikujeme s ministerstvom, kto chce komunikovať, komunikuje. Aj zástupcovia iniciatívy boli prijatí na komore, kde sme toto isté komunikovali. Ja som toto isté hovoril trochu inými slovami na tej panelovej diskusií na UK. My nie sme tí, ktorí by nechceli komunikovať a už vôbec nie tí, ktorí by nechceli nájsť riešenie. My sme advokáti a my musíme nájsť vždy riešenie a robíme to pre ten systém a ten koncipient nie je náš nepriateľ. Každý normálny, rozumný advokát si koncipienta vychováva, aby bol súčasťou jeho tímu a zaplatí ho. To že sú čierne ovce v systéme my vnímame, netvárimo sa, že teraz všetci koncipienti a advokáti, cca, 5000 činných advokátov, sú úplne najlepší. My to vnímame, ale

jednoducho, každý rozumný advokát toho koncipienta podporí. Samozrejme, je rozdiel či tu kanceláriu buduje do šírky, alebo nie a ďalšie podrobnosti, o ktorých môžeme kedykoľvek debatovať. Takže my komunikujeme, chceme komunikovať a budeme komunikovať, lebo ešte raz to poviem, päťročná koncipientská prax, nie je cieľom SAK. Toto treba povedať, toto hovoríme odkedy ten zákon bol prijatý a nerád by som bol, keby nám niekto vsúval do úst niečo čo sme nepovedali.“

Otázka z verejnosti:

„Oni nie preto nechcú byť advokátkami, lebo je päťročná prax ale jednoducho preto, do očí som jej to povedala, v živote by som jej ja nedala do rúk nejaký môj spor, ona to vie, ale ona to vie aj o sebe. Ona bude robiť s právnymi vecami, rodinu, pracovné právo vo svojej firme, ale v živote sa nebude hrať na to, aby robila advokátku. Ale toto si možno ľudia uvedomujú, ale v mojom veku. Ako je to potom s 18-, s 22-ročnými, ja som stretla človeka, ktorý si poplietol Palacha s Brežnevom a kapánek vedľa ale 18-, 19-ročné deti sú také teraz na tej strednej škole.“

JUDr. Veverka

„Ja Vám ďakujem veľmi pekne za to, čo ste teraz povedali, lebo ste len potvrdili to, čo som sa tu snažil celý čas povedať, že nie že by komora zatvárala systém, ale že advokácia nie je pre každého práve preto, čo ste teraz povedali. Je to zase tá štatistika, teraz pardon poviem teda to slovo, ktorú ja nemôžem vnímať ako relevantnú a nemôžem hovoriť o niečom úplne inom. My nemáme problém so žiadnym argumentom, ktorý je podložený niečím, čiže komunikujeme a budeme komunikovať. Päťročná prax nie je nejaká modla, ale ten stav, ktorý tu je, jednoducho vnímame a vnímame ho asi všetci. K tej elektronizácii. Je to tiež vec, ktorú veľmi vnímame a sú, aj ako ste spomínali predstavy. Ono prináša to tá technická doba, tie vymoženosti. Je to úplne prirodzené, len na jednej strane to chápeme, nemyslí teraz ako komora, ale ľudsky, keď sa nad tým človek zamyslí na druhej strane je využitie tých technických možností úplne ideálne a tomu sa nikto ani nebráni. Práve naopak, mali by zrýchliť prácu advokáta, ale úvahy o tom, že budeme mať nejaký počítač, ktorý nakrmíme nejakými zákonmi a dokáže nám spraviť nejaké rozhodnutia je ilúzia, prečo? Právo nie je kuchárska kniha. Ktokoľvek, kto nevyšťudoval právnickú fakultu - lebo my rozmyšľame v slovách, pán kolega už rozmyšľa aj v číslach a možno má tú výhodu komparačnú, hej, lebo ekonóm rozmyšľa v číslach, právnik rozmyšľa v slovách. A tie slová, tak ako je zákon napísaný, keďže nie je kuchárska kniha, nikdy nebol a nikdy nemôže byť, lebo právo nemáte ako vyjadriť čierne na bielom v akejkoľvek inej písanej forme. My nechceme proti tomu bojovať z pohľadu využitia technických možností, lebo máme tu elektronizáciu justičného systému, ktorá keď začne fungovať bude fajn. Mala by zrýchliť prácu advokáta. Ja to prirovnám - kedysi sa chodilo do banky s prevodnými príkazmi a teraz je internetbanking, takže keď to zjednoduším, takto to vnímam. My sa tomu nebránime, ale sú to niekedy aj tak trošku mantinelové veci, možno niekedy aj naschvál tak povedané a ten vývoj priniesie aj využitie toho pokroku. Ešte jednu vetu, pardon poviem k tomu. Zoberme si históriu advokácie, pretože ten advokát robí v podstate tú istú prácu, či písal, to je jedno na nejakú hlinenú tabuľku a potom na nejaký papier a teraz píše do počítača, lebo to bolo stále to isté. Teraz bude to isté robiť s využitím nejakého digitálneho priestoru. To by bola asi moja odpoveď nato, lebo treba to len využiť, netreba sa tomu brániť.“

JUDr. Bojňanský

„Ďakujem, ja by som k tým štatistikám, ten spor, mohol znieť, že sa hádame o číslach, ale keď sa na to pozriete, tak trošku zvrchu tak skôr to bola diskusia o tom, že kde identifikujeme problém a my sme argumentovali, alebo sme chceli identifikovať problém, že to už je na úrovni študentiek a zmerali sme to tými číslami, k tým číslam sa kolegovia nevyjadřili, ale povedali, že prečo nepoužívame ich štatistiku koncipientiek. Čiže o tom, to bolo, že porovnávame hrušky a jablká, my sme si definovali tieto dáta ako relevantné, k tomu aby sme od roku 2012 merali záujem žien. Samozrejme, nikdy sme nepovedali, že to je jediná premenná alebo jediná vec, ktorú ženy pozerajú, ako keď sa hlásia na vysoké školy, čiže o tom sú tie štatistiky.“

JUDr. Erdősová

„Pardon, pán doktor, ja by som Vás na chvíľku prerušila, by som to skúsila aj tak trochu premostiť k nejakému záveru. Padla tu ešte otázka z pléna, že či existuje nejaká stredná cesta, viete nám povedať, či je aj z Vašej strany nejaká možnosť kompromisu, povedzme ďalšieho stretnutia so SAK a rokovania o dĺžke koncipientskej praxe, že Vy by ste povedzme upustili od trojročnej a eventuálne pristali aj na nejaký kompromis, ako to vidíte?“

JUDr. Bojňanský

„Jasné, ja som presne k tomu bodu išiel, ku kompromisu, my sme identifikovali predĺženie praxe na 5 rokov ako problém, čo sa týka atraktivity advokácie hlavne, z ktorého vyplynuli aj ďalšie iné problémy, ktoré my vnímame za zásadné. A preto kompromis pre nás by bol odstrániť tento problém atraktivity a tak ďalej a skrátiť naspäť na tri roky a venovať sa tej príprave, samotnej kvalite praxe, toto bolo hovorené aj medzi jednotlivými českými odborníkmi, že nie je vrátane JUDr. Čápa, že nie je podstatná dĺžka praxe, ale kvalita praxe, čo tí ľudia robia, ako sa im venuje, koľko a taktiež sme otvorení tomu, aby SAK mala viac seminárov, aby robila semináre skôr praktické, keď je to problém, alebo pozerat' na ako JUDr. Veverka povedal na predošlej diskusii na nejaké súvislosti medzi zákonmi, tak, aby sa o tom diskutovalo, aby sa o tom robilo viac seminárov, ale my sme zato, že kludne viacej výchovy a viacej výučby.“

JUDr. Erdósová

„A teda prípadne aj viac ako tri roky? Alebo tá podmienka je u Vás akoby stanovená, že tri roky.“

JUDr. Bojňanský

„My sme za tri roky, aby to bola jasná správa aj do spoločnosti.“

JUDr. Erdósová

„Poprosím každého z diskutérov, aby sa vyjadril na záver – vidíte nejakú zlatú strednú cestu? Zdá sa Vám teda, že tu je nejaký priestor na nájdenie kompromisu? Že to nebude 5 rokov z Vašej pozície (obracia sa na SAK)?“

JUDr. Mularčík

„V prvom rade je to vec legislatívneho procesu, takže my tu nemôžeme sľúbiť nič, čo my nesplníme, máme tu zákonodarcu, niekto musí dať iniciatívu, v tomto smere aktuálne SAK nemá schopnosť a možnosť presadiť takúto zmenu. Keď príde na program dňa a budeme mať možnosť sa k tomu vyjadriť, tak určite sa kvalifikovane vyjadríme, nebudem sľubovať nič za komoru, čo nie som schopný ja splniť. My budeme mať v júni 2017 nové voľby, bude nové predsedníctvo SAK, ako sa to popasuje s tými problémami, tak to už bude vecou toho nového predsedníctva, ja neviem. Ja už nebudem v predsedníctve, ani JUDr. Veverka, tak nemôžem sľúbiť nič, čo nie sme schopní splniť.“

JUDr. Flaková

„Viete, čo ja si myslím, že ako tá novela vznikne na tej koncipientskej praxi, tak podľa mňa nejaká reakcia na stav tých koncipientov a advokátov, ako tu spomínali zástupcovia komory, nebol problém v koncipientoch ale v advokátoch, takže naozaj tie kancelárie praskali vo švíkoch a nebolo to únosné, tak možno dnes je čas nato, aby sa z tej päťročnej vrátilo na tú trojročnú, asi toľko k tomu, pretože vždycky aj tá advokácia aj tí koncipienti, ako sa to celé vyvíja, akým smerom to ide a treba, aj komora reaguje na problémy, ktoré sú jej predostreté, čiže vtedy keď bol ten boom tých právnických škôl, tak bolo strašne veľa koncipientov, tak komora musela nato nejak reagovať a nejak to regulovať. Dneska je zase situácia iná a sú tu zasa iniciatívy, ktoré zasa inak smerujú.“

JUDr. Macková

„My sme určite otvorení, ako som spomenula tie tri kritériá, ktoré máme, a to je kvalita a dostupnosť právnych služieb, konkurencieschopný a zároveň integračný model v rámci EÚ, a čo sa týka SAK, primárne sme samozrejme, za autonómiu advokátskeho stavu, aby si advokáti ako slobodné povolanie regulovali vlastné, záležitosti, ale v prípade, že sa nám tu objavil celospoločenský problém, ktorý má dosah na rôzne veci, tak je prirodzené, že štát má záujem o serióznu diskusiu a v prípade potreby môže do vývoja aj nejakým spôsobom zasiahnuť.“

JUDr. Erdósová na záver poďakovala diskutérom za účasť a prednesené príspevky. Zároveň oznámila, že výstup z audiozáznamu bude zasielaný všetkým diskutérom na autorizáciu.

Zostavovateľ diela: JUDr. Andrea Erdósová, PhD.

Poznámka:

Podujatie bolo realizované v súčinnosti s Centrom pre monitoring tvorby a aplikácie práva Fakulty práva Paneurópskej vysokej školy v rámci parciálnej projektovej úlohy uvedeného centra. Podujatie sa uskutočnilo pod záštitou dekana Fakulty práva PEVŠ – doc. JUDr. PhDr. Petra Potáscha, PhD.

Primárny rukopis bol zaslaný všetkým účastníkom diskusie. Predkladané textové dielo je finálnym výsledkom prepisu diskusie – vrátane obdržaných modifikačných návrhov od jednotlivých diskutujúcich.

ISBN 978 - 80 - 89453 - 32 - 0

Fakulta práva Paneurópskej vysokej školy
Bratislava, 2017

